

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι.) ΠΑΤΡΑΣ

Πτυχιακή για την λήψη του Πτυχίου Κοινωνικής Εργασίας Σχολής
Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (Σ.Ε.Υ.Π.)

ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΦΥΛΑΚΗ
ΑΦΡΙΚΑΝΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ
ΣΤΙΣ ΚΛΕΙΣΤΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ**

FREDERICK WOKE C.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

Dr. Μιχαήλ Μαυρής

ΠΑΤΡΑ 2001

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΜΕΡΟΣ Α΄	
<i>Κεφάλαιο 1 : Έγκλημα και Φυλακή</i>	6
<u>1.1. Η φαινομενολογία του εγκλήματος</u>	6
<u>1.2. Αφρικανοί κρατούμενοι στη φυλακή Πατρών</u>	8
<u>1.3. Αλλοδαποί κρατούμενοι (στατιστικά στοιχεία)</u>	10
<i>Κεφάλαιο 2 : Ατομικά στοιχεία αφρικανών κρατουμένων</i>	12
<u>2.1. Δημογραφικά δεδομένα</u>	12
2.1.1. Εθνικότητα	
2.1.2. Ηλικία	
2.1.3. Τόπος γέννησης	
2.1.4. Μόρφωση	
2.1.5. Γλώσσα	
2.1.6. Οικογενειακή κατάσταση	
2.1.7. Συχνότητα υποτροπής	
2.1.8. Διάρκεια ποινής	
2.1.9. Χρήση ουσιών	
<u>2.2. Τιμωρία ή Επανάταξη;</u>	16
<i>Κεφάλαιο 3 : Συνθήκες διαβίωσης</i>	
<u>3.1. Συναναστροφές – Επαφές</u>	18
<u>3.2. Ο Χρόνος στη φυλακή</u>	20
3.2.1. Διάβασμα	
3.2.2. Διατροφή	
3.2.3. Περίθαλψη	
3.2.4. Αγορές	
3.2.5. Ελεύθερος χρόνος	
3.2.6. Εκκλησιασμός – Άσκηση λατρείας	

3.2.7. Επικοινωνία	
3.2.8. Εκκρεμείς υποθέσεις	
3.2.9. Συγκρούσεις	
3.2.10. Απόρριψη	
3.2.11. Αποδοχή – Βοήθεια	
3.2.12. Σεξουαλικές σχέσεις	
Κεφάλαιο 4 : Ψυχολογικές Επιδράσεις	32
<u>4.1. Νεύρωση</u>	33
<u>4.2. Στιγματισμός</u>	33
<u>4.1. Ηττοπάθεια</u>	34
ΜΕΡΟΣ Β΄	
Κεφάλαιο 1 : Βελτιωτικές προτάσεις με στόχο την προσαρμογή	35
<u>1.1. Θεραπευτική αγωγή</u>	35
<u>1.2. Επαγγελματικός προσανατολισμός</u>	36
<u>1.3. Κοινωνική υπηρεσία</u>	36
<u>1.4. Προγράμματα ελεύθερου χρόνου</u>	37
<u>1.5. Οικονομική βοήθεια</u>	37
<u>1.6. Στέγαση</u>	38
<u>1.7. Εργατικός μισθός</u>	39
<u>1.8. Άδειες εξόδου</u>	41
Κεφάλαιο 2 : Βελτιωτικές προτάσεις προς τη διοίκηση	46
<u>2.1. Πρόσληψη αλλοδαπού προσωπικού</u>	46
<u>2.2. Εναλλακτικές λύσεις στη φυλάκιση</u>	46
<u>2.3. Ελευθερία θρησκευματος</u>	48
<u>2.4. Ποινή απέλασης</u>	48
Κεφάλαιο 3 : Γενικό Συμπέρασμα	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	57

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο κόσμος γενικά πιστεύει πως ο σκοπός της φυλακής είναι η τιμωρία. Η τιμωρία των παραβατών είναι δουλειά του δικαστηρίου. Οι φυλακές εκπληρώνουν την τιμωρία που επιβάλλει το δικαστήριο αφαιρώντας μ' αυτόν τον τρόπο την ελευθερία των παραβατών. Μια άλλη λειτουργία τους είναι η επανορθωτική, δηλαδή η επανένταξη του παραβάτη ώστε να ζήσει μια χρήσιμη ζωή μετά την αποφυλάκιση του.

Αυτή η πτυχιακή είναι μια προσπάθεια ανάλυσης της συμπεριφοράς της φυλακής προς τους Αφρικανούς φυλακισμένους στις φυλακές Αγίου Στεφάνου Πατρών. Οι Αφρικανοί, φυλακισμένοι με μακροχρόνιες ποινές, αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα-δυσκολίες και τους διακατέχει το αίσθημα της απελπισίας και της απογοήτευσης στην αρχή της ποινής τους. Το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η απουσία επικοινωνίας με ανθρώπους γενικά και ειδικά η απουσία της οικογένειας και η οικονομική βοήθεια που παρέχει αυτή, καθώς επίσης και η έλλειψη αδειών που δίνονται για συγγενικούς λόγους, π.χ. τα Χριστούγεννα, πράγματα σημαντικά για την διαδικασία της επανένταξης.

Ευχαριστώ το Διευθυντή των φυλακών Πατρών, τον Αρχηγό Ασφαλείας, το γραφείο των Κοινωνικών Λειτουργών και την Διεύθυνση που κανόνισε όλες τις επισκέψεις στη φυλακή αλλά και όλους τους εργαζόμενους.

Ευχαριστώ τον κ. Μαυρή για τη βοήθειά του στην κατάρτιση του ερωτηματολογίου και της επεξεργασίας των δεδομένων, της

σύνταξης του πλάνου και της εν γένει επίβλεψης της πτυχιακής μου. Την κα. Παπαδοπούλου για την προσπάθεια που κατέβαλε στην επιτήρηση της πρακτικής μου στις φυλακές Πατρών. Ευχαριστώ επίσης τον κ. Καπλάνη Πρόεδρο του Τ.Ε.Ι. Πατρών, τον κ. Παπαδημητρίου πρόεδρο της σχολής, την κ. Γαιτάνη, τον προϊστάμενο της σχολής κοινωνικών λειτουργών κ. Ζωγράφο και όλους τους υπαλλήλους της βιβλιοθήκης του Τ.Ε.Ι. Πατρών, καθώς επίσης και τους υπαλλήλους των βιβλιοθηκών του Πολυτεχνείου του Pirkamaa και του Πανεπιστημίου του Tampere για την συλλογή ερευνητικού υλικού.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτή η πτυχιακή έχει ως στόχο την ανάλυση του συστήματος της φυλακής του Αγίου Στεφάνου σε σχέση με τον πληθυσμό των Αφρικανών, μέσω τη συστημικής προσέγγισης. Της ανάλυσης δηλαδή ενός μέρους σε συνδυασμό με άλλα μέρη (υποσυστήματα). Συνδυάζει την εμπειρική μελέτη και την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων με τη βοήθεια εγκληματολογικών και κοινωνιολογικών θεωριών (Box,1983 ch.2).

Η υπόθεση της μελέτης επικεντρώνεται στο γεγονός ότι οι αφρικανοί κρατούμενοι υφίστανται αρνητικά την διαδικασία κοινωνικοποίησης και σωφρονισμού στη φυλακή, λόγω των αρνητικών επιρροών που δέχονται από τους άλλους κρατούμενους, την καθήλωση στο ίδρυμα χωρίς ασχολία και τις ψυχικές διαταραχές - νεύρωση και απομόνωση που υφίστανται (Erving Goffman,1961).

Η επιλογή μεθόδου και εφαρμογής της είναι πολύ σημαντική. Επιστρατεύτηκε αρχικά η μέθοδος συλλογής πληροφοριών μέσω ερωτηματολογίων τύπου συνέντευξης, με προσωπική επαφή του γράφοντα. Ακολούθησαν διευκρινιστικές συνεντεύξεις για περισσότερη κατανόηση των απαντήσεων στα ερωτηματολόγια και επίσης συλλογή στοιχείων και αρχείων των κρατουμένων μέσω της γραμματείας των φυλακών υπό την επίβλεψη του ιδρύματος. Κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων που διεξήχθησαν όλες από τον γράφοντα, ρωτήθηκαν οι κρατούμενοι για τις συνθήκες κράτησης τους, το περιβάλλον της φυλακής, τις ασχολίες τους στον ελεύθερο χρόνο κ.λ.π. Επίσης εφαρμόστηκαν μέθοδοι κοινωνικής εργασίας με άτομα και με ομάδες.

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφάλαιο 1 : Έγκλημα και Φυλακή

1.1. Η φαινομενολογία του Εγκλήματος

Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από την καταπιεστική κυβέρνηση της δικτατορίας, η νομοθεσία κατάργησε την θανατική ποινή. Οι κατάδικοι έπαιρναν το ανώτατο την ισόβια κάθειρξη. Τον Απρίλιο του 1976 υπήρξαν 3.161 φυλακισμένοι σε πληθυσμό οκτώ εκατομμυρίων ατόμων. Σ' αυτόν τον πληθυσμό συμπεριλαμβάνονταν 286 ανήλικα αγόρια σε αναμορφωτήρια και 110 γυναίκες. Υπήρξε ένα αναμορφωτήριο για αγόρια, κανένα για κορίτσια (επειδή μόνο 10 με 12 κορίτσια καταδικάζονταν το χρόνο), μια φυλακή γυναικών και πολλές φυλακές ανδρών. Υπήρχαν επίσης ανοιχτές φυλακές για μακροχρόνιες ποινές. Πολλές απ' αυτές τις φυλακές ήταν παλιές και γι' αυτό χτίστηκαν το 1976 τρεις καινούργιες : στην Πάτρα, στη Λάρισα και τη Θεσσαλονίκη. Υπάρχει μόνο μια φυλακή γυναικών στον Κορυδαλλό. Οι περισσότερες φυλακές είναι εκτός της πρωτεύουσας όπως στην Κέρκυρα και την Κρήτη (Renee Short, 1979).

Πολλά άτομα συλλαμβάνονται για αδικήματα όπως ναρκωτικά (το μεγαλύτερο ποσοστό) για μέθη, τροχαίες παραβάσεις, κλοπές και φόνους.

Ισόβια ποινή για φόνο συνήθως σημαίνει 20 χρόνια στη φυλακή η οποία μπορεί να μειωθεί για καλή συμπεριφορά αν συμφωνήσουν το Δικαστήριο και το Υπουργείο Δικαιοσύνης, αν και μερικές υποθέσεις

έχουν φτάσει και στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για χάρη. Η ισόβια ποινή είναι συνήθως 15-17 χρόνια.

Εάν κάποιος κρατούμενος εργάζεται, κάθε μέρα εργασίας μετράει για δύο και έτσι μειώνεται η ποινή. Οι κρατούμενοι με μακροχρόνιες ποινές μπορούν να βλέπουν τις οικογένειες τους κάθε 40 ημέρες. Οι γυναίκες μπορούν να βλέπουν τους συζύγους τους στις αίθουσες επισκέψεων, με την παρουσία φύλακα.

Η αλληλογραφία λογοκρίνεται αλλά δεν υπάρχει όριο στο πόσα γράμματα λαμβάνονται ή στέλνονται.

Η Ελλάδα έχει 58 δικαστήρια και κάθε περιοχή που καλύπτει ένα δικαστήριο έχει δημιουργήσει μια «κοινωνία» από κοινωνικούς λειτουργούς, δικηγόρους εταιρείες αποφυλακισμένων, για την προστασία των κρατουμένων. Αυτή η «κοινωνία» βοηθάει τους αποφυλακισμένους, βρίσκοντάς τους δουλειές, βοηθώντας τους σε οικογενειακά προβλήματα.

Οι Διευθυντές των φυλακών μπορούν να ρυθμίζουν ανάλογα τη διάρκεια των επισκέψεων στις φυλακές. Αν ένας κρατούμενος θεωρείται βίαιος, ο Διοικητής καλεί τον κρατούμενο στο γραφείο του. Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρόσφατα άρχισαν να εκπαιδεύονται για υπηρεσία φυλακών αν και υπάρχουν αρκετοί που κρατούν επαφή με τις οικογένειες κρατουμένων. Ο πρώτος κοινωνικός λειτουργός στις φυλακές της Πάτρας διορίστηκε πριν λίγα χρόνια. Υπάρχουν επίσης νοσηλευτές και ιατροί σε μερική απασχόληση. Αν ο κρατούμενος είναι σοβαρά ασθενής συνήθως μεταφέρεται σε νοσοκομείο για καλύτερη φροντίδα από 2-3 μήνες πριν συνεχίσει την εκτέλεση της ποινής του (Renee Short, 1979).

Οι φυλακές των Πατρών χτίστηκαν για 500 κρατούμενους και περιέχουν 584, 19 εκ των οποίων νοσηλεύονται σε νοσοκομεία των Αθηνών και 198 περιμένουν να δικαστούν. Υπάρχει αναρρωτήριο στις φυλακές με ψυχιατρική πτέρυγα. Οι κρατούμενοι γυμνάζονται, ασχολούνται με αγώνες και τα σχετικά για να περάσει ο χρόνος τους εκτός του στεγάσματος των φυλακών από τις 08:00 π.μ. έως τις 11:30, μετά το γεύμα τους μπορούν να παρακολουθήσουν την τηλεόραση μέχρι τις 10:00 μ.μ.

Οι φυλακές των Αθηνών έχουν 89 φύλακες, 4 κοινωνικούς λειτουργούς, 14 υπαλλήλους της διοίκησης, 2 οδοντίατρους μερικής απασχόλησης και έναν ιατρό. Οι φύλακες εργάζονται με βάρδιες και πληρώνονται τις ανάλογες υπερωρίες για την νυχτερινή βάρδια και ζουν με τις οικογένειες τους κανονικά εκτός των φυλακών.

Πέρα από τον ισθμό της Κορίνθου, οι ανοιχτές φυλακές της Τίρυνθας όπως και άλλες τρεις παρόμοιες, είναι ο στόχος πολλών κρατουμένων. Ο λόγος για αυτή την προτίμηση είναι ότι όπως λένε οι κρατούμενοι τους προσφέρει καλύτερο τρόπο ζωής. Σ' αυτές τις φυλακές βρίσκονται πολλές εργασίες και πολύ καλοί όροι διαβίωσης.

1.2. Αφρικανοί κρατούμενοι στη φυλακή Πατρών.

Οι φυλακές Πατρών έχουν πληθυσμό περίπου 500 κρατουμένων εκ των οποίων οι 40 είναι Αφρικανοί (ο πληθυσμός των υπόλοιπων αλλοδαπών απεικονίζεται παρακάτω).

Σε αντίθεση με άλλες φυλακές, οι Αφρικανοί κρατούμενοι στις φυλακές Πατρών είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία, με μεγαλύτερους και παλαιότερους φακέλους ποινικού μητρώου. Συνεπώς είναι λιγότερο

δεκτικοί σε σωφρονιστικές μεθόδους. Το πρόγραμμα σωφρονισμού στα ιδρύματα συμπεριλαμβάνει: Μόρφωση, Εκκλησιασμό, Ψυχαγωγία, Αθλητισμό, Εργασία.

Το τμήμα κοινωνικών λειτουργιών σήμερα έχει 3 κοινωνικούς λειτουργούς που εργάζονται μόνιμα με έναν εκπαιδευτή που είναι υπεύθυνος για 4 προπτυχιακούς φοιτητές του τμήματος κοινωνικής εργασίας. Ο επικεφαλής αυτού του τμήματος είναι απ' αυτούς που συμμετέχουν στις αποφάσεις στις φυλακές. Οι νοσοκομειακές υπηρεσίες περιθάλπουν τους κρατούμενους, τον διοικητή, τον αρχηγό της ασφάλειας.

Το κτίριο χωρίζεται σε τρεις πτέρυγες: Α, για τους Έλληνες κρατούμενους, Β για τους Αλλοδαπούς και Γ, για Αφρικανούς κρατούμενους. Υπάρχει μια μικρή βιβλιοθήκη και γυμναστήριο.

Όλοι οι Αφρικανοί κρατούμενοι υποφέρουν στις φυλακές από την απώλεια της ελευθερίας τους, φυλακισμένοι σ' έναν μικρό χώρο-δωματιάκι, απομονωμένοι από τις οικογένειες τους, τους ερωτικούς τους συντρόφους τους φίλους τους καθώς επίσης από την κοινότητα τους και την πρεσβεία τους. Ωστόσο θα εξηγήσω τις συνθήκες των Αφρικανών στις φυλακές σε περαιτέρω κεφάλαιο.

1.3 Αλλοδαποί κρατούμενοι στη φυλακή Πατρών (στατιστικά στοιχεία)

Τα ακόλουθα στοιχεία μας βοηθούν να προσδιορίσουμε το μέγεθος του πληθυσμού των αλλοδαπών στις φυλακές. Το βασικό κριτήριο είναι η υπηκοότητα και εθνικότητα.

Εθνικότητα και πληθυσμός

ΧΩΡΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ
Φύρομ	7
Αυστρία	1
Αργεντινή	2
Βουλγαρία	7
Γερμανία	1
Ισπανία	1
Ιταλία	4
Κουρδιστάν	1
Κροατία	2
Λίβανος	1
Ουγγαρία	1
Πακιστάν	2
Πορτογαλία	2
Ρουμανία	5
Συρία	2
Τουρκία	26
Πολωνία	1
Κάτω Χώρες	1

	11
Χονγκ - Κονγκ	2
Αλβανία	164
Αυστραλία	3
Βέλγιο	2
Γιουγκοσλαβία	3
Ιράκ	1
Ιράν	1
Κύπρος	1
Γεωργία	1
Παλαιστίνη	1
Σλοβακία	1
Κολομβία	1
Ιρλανδία	1
Γκάνα	3
Νιγηρία	3
Σομαλία	1
Κένυα	1
Αίγυπτος	2
Β. Αφρική	1
Ρουάντα	11
Σουδάν	1
Τανζανία	9
Τυνησία	3
Σύνολο αλλοδαπών κρατουμένων :	310
Σύνολο Αφρικανών κρατουμένων :	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Ατομικά στοιχεία αφρικανών κρατουμένων

Σ' αυτό το κεφάλαιο γίνεται μια ανασκόπηση στους προσωπικούς παράγοντες όπως της εθνικότητας, της ηλικίας, της μόρφωσης, του τόπου γέννησης, της γλώσσας, της κοινωνικής θέσης και τους εγκληματικούς παράγοντες όπως τον αριθμό ποινών και τους λόγους φυλάκισης, καθώς και τα χρονικά διαστήματα που έχουν περάσει οι κρατούμενοι σε διάφορα ιδρύματα.

2.1. Δημογραφικά δεδομένα

Υπάρχουν διάφορες εθνικότητες μεταξύ των Αφρικανών κρατουμένων στις φυλακές Πατρών. Από τα στατιστικά στοιχεία των φυλακών προέκυψαν τα ακόλουθα.

2.1.1. Εθνικότητα

<u>Χώρες</u>	<u>Αριθμός Κρατουμένων</u>
Αίγυπτος	2
Γκάνα	3
Κένυα	1
Νιγηρία	3
Ρουάντα	11
Σουδάν	1
Σομαλία	1
Τανζανία	9
Τυνησία	3

2.1.2. Ηλικία

Υπάρχει μεγάλη ποικιλία μεταξύ των Αφρικανών κρατουμένων που εκτελούν διαφορετικές ποινές. Το 30% είναι μεταξύ της ηλικίας των 18-24 χρονών, το 40% είναι από ηλικία 25-34 χρονών και άλλο ένα 30% είναι μεταξύ των 35-44 χρονών.

2.1.3. Τόπος γέννησης

Για να προσδιοριστεί καλύτερα η εθνικότητα τους ερωτήθηκαν τον τόπο γέννησης τους. Αν ήταν σε πόλη ή σε χωριό ή κοινότητα. Το 70% μεγάλωσε σε πόλη της Αφρικής και το 30% σε αγροτικές περιοχές της.

2.1.4. Μόρφωση

Όλοι οι κρατούμενοι (Αφρικανοί) έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το 60% είναι πτυχιούχοι ή προπτυχιακής εκπαίδευσης σε διάφορους τομείς, το 20% ήταν φοιτητές πανεπιστημίου στην Ελλάδα και άλλα μέρη του κόσμου και επίσης το 20% είχαν κάνει αίτηση εισαγωγής σε Α.Ε.Ι. πριν την σύλληψη τους.

2.1.5. Γλώσσα

Για να διαπιστωθεί αν υπήρχε πρόβλημα στην κατανόηση της ελληνικής γλώσσας ρωτήθηκαν πόσο δυσκολεύτηκαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο. Το 95% δυσκολεύτηκε και το 5% δεν είχε ιδιαίτερα προβλήματα στη γλώσσα. Πολλοί από αυτούς είχαν παρακολουθήσει μαθήματα ελληνικής γλώσσας.

2.1.6. Οικογενειακή κατάσταση

Για να εξετάσουμε αν οι κρατούμενοι έχουν οικογένειες ή έχασαν τους δικούς τους ως αποτέλεσμα του εγκλεισμού τους στη φυλακή και επίσης να παρατηρήσουμε αν αυτό επηρεάζει την κοινωνικότητα τους στις φυλακές ερωτήθηκαν αν είναι παντρεμένοι ανύπαντροι ή διαζευγμένοι. Το 10% είναι παντρεμένοι, το 70% είναι ανύπαντροι και το 20% χώρισαν μετά τον εγκλεισμό τους στη φυλακή.

2.1.7. Συχνότητα υποτροπής

- Συλλήψεις :

Το 40% απάντησε πως είχε συλληφθεί στο παρελθόν μια φορά, το 50% απάντησε πως ποτέ και το 10% πως έχει συλληφθεί 2 με 3 φορές.

- Καταδίκες :

Το 30% απάντησε ποτέ, το 40% απάντησε 3 φορές και το υπόλοιπο 30% 2 φορές.

- Είδος αδικήματος :

Όλοι απάντησαν πως έχουν καταδικαστεί για αδικήματα σχετικά με τα ναρκωτικά.

2.1.8. Διάρκεια Ποινής

Η διάρκεια της φυλάκισης είναι απ' τις πιο σημαντικές παραμέτρους της μελέτης, τέθηκαν ορισμένες ερωτήσεις σχετικά με την διάρκεια των ποινών στο συγκεκριμένο ίδρυμα και σ' άλλα ιδρύματα αντίστοιχα.

- Φυλακή Πατρών

Ερωτήθηκαν οι κρατούμενοι πόσο καιρό είναι σ' αυτό το ίδρυμα. Το 30% περίπου απάντησε πως είναι σχεδόν 3 χρόνια, άλλο ένα 30% απάντησε πως ήταν 4 χρόνια και το 40% απάντησε 2 χρόνια. Για να διαπιστωθεί όχι μόνο η διάρκεια φυλάκισης αλλά και ο χρονικός προσανατολισμός τους ερωτήθηκαν αν γνωρίζουν το πότε θα αποφυλακιστούν. Το 25% προσδοκούσαν πως είχαν ακόμα 7 μήνες μέχρι το τέλος της ποινής τους. Το 50% δεν ήξερε ακριβώς πότε και σε πόσο καιρό θα αποφυλακιστούν λόγω της ισόβιας ποινής τους και το 25% πίστευαν πως έχουν έναν ακόμα χρόνο.

- Πρώτη φυλάκιση

Σε ερώτηση αν έχουν ξαναφυλακιστεί, το 94% των Αφρικανών απάντησαν πως όχι και το 6% πως ναι. Όταν ερωτήθηκαν σε ποια ηλικία και σε ποια χώρα ή χώρες, το 5% απάντησε πως συνέβη στην Ευρώπη αλλά όχι στην Ελλάδα και για το ίδιο έγκλημα.

Όταν ερωτήθηκαν για την γνώμη τους προς τους Έλληνες αστυνομικούς και συνηγόρους το 90% απάντησε πως ήταν αρκετά δίκαιοι, ενώ το 10% απάντησε πως ήταν άδικοι και πάντα εναντίον των Μαύρων.

2.1.9. Χρήση ουσιών

Στην ερώτηση για το αν χρειάστηκε ποτέ να κάνουν χρήση ναρκωτικών για να περάσει η ώρα ή για να ξεχάσουν τα προβλήματα και τις σκοτούρες τους όλοι απάντησαν αρνητικά. Επίσης στην ερώτηση αν πιστεύουν πως κάποιιοι χρησιμοποιούν ναρκωτικά στις φυλακές απάντησαν όλοι πως δεν είχαν ιδέα. Και τέλος στην ερώτηση

αν έχουν κάνει ποτέ ή και τώρα χρήση ναρκωτικών απάντησαν όλοι πως όχι.

2.2. Τιμωρία ή Επανένταξη;

Η φυλάκιση έχει συσχετιστεί με στόχο τη διόρθωση της εγκληματικής συμπεριφοράς και την αναμόρφωση των εγκληματιών ώστε να γίνουν νομοταγείς πολίτες. Η φυλάκιση είναι ένας τρόπος τιμωρίας των παραβατών και προστασίας των πολιτών απ' αυτούς. Ο καθοριστικός ρόλος της φυλακής όμως είναι η βελτίωση των ατόμων ώστε να παίζουν έναν κανονικό ρόλο ως μέλη της κοινωνίας. Έχουν αυτή την επίδραση οι φυλακές Πατρών στους κρατούμενους; Οι έρευνα δείχνει πως όχι.

Οι φυλακισμένοι δεν υφίστανται κακομεταχείριση πλέον, όπως συνέβαινε κάποτε, αν και σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχουν σημεία ξυλοδαμού σ' αυτές τις φυλακές. Ωστόσο, οι Αφρικανοί κρατούμενοι πάσχουν από άλλου τύπου στέρηση. Στερούνται όχι μόνο την ελευθερία τους, αλλά τα εισοδήματά τους, την συντροφιά της οικογένειας ή της ετερόφυλης σχέσης τους, τα ρούχα και τα προσωπικά τους είδη, που γι' αυτούς παίζουν σημαντικό ρόλο. Συνήθως ζουν σε συνθήκες πειθαρχίας και πρέπει να αποδεχτούν αυστηρές διαδικασίες και οργάνωσης της καθημερινής τους ζωής.

Η ζωή υπό αυτές τις συνθήκες τείνει να αποξενώσει τους κρατούμενους από την έξω κοινωνία παρά να προσαρμόσει την συμπεριφορά τους προς όφελος της κοινωνίας. Οι κρατούμενοι πρέπει να αποδεχτούν ένα περιβάλλον διαφορετικό απ' αυτό του έξω κόσμου και οι συνθήκες που αποκτούν στη φυλακή είναι το άκρως αντίθετο

αυτού που θα έπρεπε να αποκτήσουν. Παραδείγματος χάρη μπορεί να κρατούν κακία προς τους απλούς πολίτες και να μαθαίνουν να αποδέχονται την βία ως φυσιολογικό μέρος της ζωής. Διατηρούν σχέσεις με σκληρούς εγκληματίες μαθαίνοντας έτσι και αναπτύσσοντας κακές συνήθειες που δεν είχαν πριν φυλακιστούν. Γι' αυτό δεν εκπλήσσει το ότι όσοι έχουν φυλακιστεί, κάποια στιγμή της ζωής τους επαναλαμβάνουν εγκλήματα. Πάνω από το 60% όσων έχουν αποφυλακιστεί μετά από κάποια ποινή έχουν ξανασυλληφθεί μέσα σε τέσσερα χρόνια μετά το πρώτο τους αδίκημα. Η πραγματική αναλογία επανάληψης των εγκλημάτων είναι πολύ μεγαλύτερη αν λάβουμε υπ' όψη μας ότι πολλοί απ' αυτούς που επιστρέφουν στο έγκλημα δεν συλλαμβάνονται (Morris, 1989).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Συνθήκες διαβίωσης

3.1 Συναναστροφές - Επαφές

Οι Roethisberger και Dickson (1939), στη μελέτη ενός εργοστάσιου της Δύσης, ανακάλυψαν πως κοινωνικοί παράγοντες όπως ομαδική προσχώρηση, άνεση, έπαινος, είναι κοινοί σε όλους τους θεσμούς. Οι κλειστές φυλακές Πατρών είναι ένα επίσημο σύστημα που περιέχει ορισμένα υποσυστήματα. Ο Mc Conville (1981) ήταν αντίθετος με την κλασική στέρηση της ελευθερίας η οποία θεωρείται και ο πιο αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης εγκληματικών ενεργειών. Τα διοικητικά στελέχη αντιπροσωπεύουν την νομοθετική εξουσία. Το καθήκον των διευθυντών είναι να εφαρμόσουν τους στόχους του ιδρύματος όσο αφορά την θεραπεία.

Το παρακάτω κεφάλαιο αναλύει το κοινωνικό καθεστώς των κρατουμένων βασισμένο στα ερωτήματα που τους τέθηκαν όσον αφορά τις σχέσεις τους με τους προσωπικό της φυλακής και μεταξύ τους. Προκύπτει πως οι αφρικανοί κρατούμενοι επηρεάζονται πολύ από τις ομάδες ή τα άτομα με τα οποία συναναστρέφονται.

Ερώτηση 1: Πόσο συχνά μιλάτε με άλλους κρατούμενους;

Αρκετές φορές την ημέρα	80%
Τουλάχιστον μια φορά την ημέρα	10%
Τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα	5%
Τουλάχιστον μια φορά το μήνα	4%
Λιγότερο από μια φορά το μήνα	1%
Ποτέ	0%

Ερώτηση 2: Πόσο συχνά μιλάτε με το προσωπικό της φυλακής;

Αρκετές φορές την ημέρα	40%
Τουλάχιστον μια φορά την ημέρα	30%
Τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα	12%
Τουλάχιστον μια φορά το μήνα	10%
Μια φορά το μήνα	8%
Ποτέ	0%

Οι κρατούμενοι επηρεάζονται όμως περισσότερο από τη συναναστροφή μεταξύ τους διότι είναι περισσότερο μαζί όλες τις ώρες και είναι άτομα που μοιράζονται το ίδιο πρόβλημα ή συμπεριφορά και κινούνται μαζί (Goffman Erving, 1961).

Όπως δείχνει η Ερώτηση 1, η συχνότητα επικοινωνίας είναι αρκετά μεγάλη. Το 80 τοις εκατό απέδειξε πως συζητά με άλλους κρατούμενους αρκετές φορές τη μέρα, και το 10 τοις εκατό τουλάχιστον μια φορά τη μέρα.

Η Ερώτηση 2 δείχνει πως 40 τοις εκατό συζητά με το προσωπικό αρκετές φορές τη μέρα, δηλαδή το μισό σε σχέση με άλλους κρατούμενους. Υποστηρίζεται πως η συχνή συναναστροφή μεταξύ των κρατουμένων καθιστά λιγότερο συχνή την επικοινωνία μεταξύ των κρατουμένων και του προσωπικού. Αυτό συνήθως έχει αρνητικές επιπτώσεις στο σωφρονισμό των κρατουμένων (Erving Goffman 1961).

Ερώτηση 3. Αν είχες σοβαρό πρόβλημα σε ποιον θα απευθυνόσουν πρώτα :

Σε κρατούμενο	25%
Στο Φύλακα	7%
Στον κοινωνικό λειτουργό	40%
Στο γιατρό (Ψυχίατρο, Οδοντίατρο κ.λ.π.)	4%
Στο προσωπικό και στον Διευθυντή	15%
Άλλες κατηγορίες προσωπικού	6%
Κρατούμενους ή και προσωπικό μαζί	3%

Οι εξωτερικές συνθήκες που συνοδεύουν η στέρηση ελευθερίας αυξάνουν την ανάγκη ενός φυλακισμένου για εκτίμηση από άλλους. Παραίτηση και στέρηση αυξάνουν αυτή την ανάγκη. Με την παραίτηση καταλαβαίνουμε πως οι τάσεις θλίψης αυξάνονται με την δυσπιστία και το άγχος (Clemmer Donald, 1958).

3.2. Ο Χρόνος στη Φυλακή

Σε σχετική ερώτηση το 90 τοις εκατό των Αφρικανών κρατούμενων απάντησαν πως εργάζονται στη φυλακή. Και είναι πολύ σημαντικό το ότι εργάζονται. Είναι απ' τους κυριότερους τρόπους να περάσει η ώρα. Η εργασία στις φυλακές σημαίνει πολλά επειδή μειώνει την διάρκεια της ποινής. Κάθε μέρα εργασίας μετράει για 2 οπότε και μειώνεται η ποινή. Δεν αμείβονται όμως γι' αυτή τη δουλειά αλλά η φυλακή τους δίνει λεφτά μερικές φορές για σοβαρές ανάγκες.

Οι Αφρικανοί κρατούμενοι εργάζονται στις κουζίνες των φυλακών, στη καθαριότητα και στη συντήρηση. Χωρίς οργάνωση, μόρφωση, ή κάποιο ψυχαγωγικό πρόγραμμα, οι ώρες κυλούν πολύ αργά ενώ οι κανονικές ώρες εργασίας είναι 14 ώρες και 15 λεπτά τη

βδομάδα. Αυτό ισχύει από Δευτέρα έως Πέμπτη και 2 ώρες την Παρασκευή. Το Σαββατοκύριακο είναι πολύ λιγότερο. Το 10 τοις εκατό των Αφρικανών κρατούμενων δεν εργάζεται επειδή δεν υπάρχουν δουλειές να κάνουν.

3.2.1. Διάβασμα

Ο κύριος Sampson, ένας κρατούμενος μας είπε στη διάρκεια της συνέντευξης πως τους έχουν προσφέρει ορισμένες ευκαιρίες να διαβάσουν στη βιβλιοθήκη των φυλακών και να μάθουν την Ελληνική γλώσσα.

3.2.2. Διατροφή

Το 100% απάντησε πως παίρνουν πρωινό, μεσημεριανό και βραδινό καθημερινά. Γίνεται ένα διάλειμμα μιας ώρας μεταξύ 11 π.μ. και 1 μ.μ. ανάλογα με τις ετοιμασίες του ιδρύματος. Αν ένας κρατούμενος χρειάζεται ειδική διαίτα για λόγους υγείας ή οποιαδήποτε θρησκείας, επικοινωνούν και ενημερώνουν το προσωπικό και τον Όμιλο Ιωαννίνων (Ανθρώπινα Δικαιώματα).

3.2.3. Περίθαλψη

Σε ερώτηση για το ποιος είναι υπεύθυνος για την υγεία τους το 100% των Αφρικανών κρατούμενων με ενημέρωσαν πως ήταν ευθύνη της Υπηρεσίας Υγιεινής των κρατούμενων. Αν χρειαστεί κανένας τους φροντίδα, πρέπει να ενημερώσουν τον γιατρό των φυλακών. Αν αυτός δεν μπορεί να χειριστεί / αντιμετωπίσει την περίπτωση, τότε ο ασθενής μεταφέρεται στο νοσοκομείο του “Αγίου Ανδρέα” όπου θα

παρακολουθείται από την Υπηρεσία φυλακών και των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Στη διάρκεια της έρευνας ένας από τους κρατούμενους με ενημέρωσε πως είναι κουφός. Όταν τον ρώτησα πόσο καιρό και αν έχει δοθεί η κατάλληλη φροντίδα απάντησε πως συνέβη 3 μήνες μετά τη φυλάκισή του, όσο για την φροντίδα, μετά από αρκετές επισκέψεις στο γιατρό αυτός του πρότεινε τη χρήση ακουστικού. Το τμήμα ιατρικής περίθαλψης των φυλακών δεν είχε τα λεφτά για την αγορά των ακουστικών. Μίλησα με τον υπεύθυνο του τμήματος, με ενημέρωσε πως είχαν τα μισά λεφτά 80.000 δραχμές και προσπαθούσαν να μαζέψουν τα υπόλοιπα.

3.2.4. Αγορές

Οι φυλακές Πατρών έχουν ένα κυλικείο. Το προσωπικό ενημερώνει τους κρατούμενους για τις ώρες λειτουργίας του, το τι περιέχει και το ποσό που τους επιτρέπεται να ξοδέψουν κάθε μήνα.

Γραμματόσημα, κόλλες αλληλογραφίας, φακέλους, καφές, τσάι, μπισκότα, και άλλα τρόφιμα που δεν χρειάζονται συντήρηση, όπως και είδη υγιεινής, είναι μερικά απ' τα αγαθά που περιέχει το κυλικείο. Η φυλακή Πατρών κάνουν και αγορές στη πόλη για ορισμένες ανάγκες όπως ρολόγια, προμήθειες κ.λ.π.

3.2.5. Ελεύθερος χρόνος

Ακόμα στα πλαίσια της έρευνας ερωτήθηκαν με τι ασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους. Το 80% των Αφρικανών κρατούμενων εξήγησαν πως έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε γυμναστική, ομαδικές συζητήσεις, διάφορα χόμπι, σπουδές στις εγκαταστάσεις των

φυλακών, ανάλογα με τις συνθήκες. Το υπόλοιπο 20 τοις εκατό δεν παίρνει μέρος σε οποιοσδήποτε δραστηριότητες αντιμετωπίζοντας νεύρωση. Το 30% των Αφρικανών κρατουμένων περνούν το χρόνο τους παίζοντας ποδόσφαιρο και ασχολούμενοι με διάφορα άλλα αθλήματα. Το 70% δήλωσε πως περνά το χρόνο του διαβάζοντας και παρακολουθώντας τηλεόραση. Το 99% καπνίζουν, κάνουν βόλτα ή συζητούν το πρόβλημά τους με άλλους κρατούμενους (Antony Giddens, 1993).

3.2.6. Εκκλησιασμός – Άσκηση Λατρείας

Στην ερώτηση σε ποια θρησκεία ανήκουν και αν έχουν την ευκαιρία να την ασκήσουν στις φυλακές, το 90 τοις εκατό δήλωσαν Χριστιανοί και πως εκκλησιάζονται κάθε Κυριακή με επικεφαλής τον ιερέα της Καθολικής Εκκλησίας της Πάτρας και πως μπορούν και κρατούν τα προσευχητάρια στα κελιά ή δωμάτιά τους. Το υπόλοιπο 10 τοις εκατό δήλωσε Μουσουλμάνοι και δεν μπορούν να ασκήσουν την θρησκεία τους στις φυλακές. Για να ασκηθεί μια μη Χριστιανική λατρεία πρέπει να ενημερωθεί ο Διοικητής των φυλακών (Παγκόσμια Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 1948). Οι περισσότερες θρησκευτικές γιορτές ή εκδηλώσεις που διοργανώνουν στις φυλακές είναι Χριστιανικές. Έχω συμμετάσχει σε ορισμένες με τους Αφρικανούς κρατούμενους. Οποιοσδήποτε μπορεί να λάβει μέρος αν θέλει.

3.2.7. Επικοινωνία

- Αλληλογραφία

Όταν ερωτήθηκαν πως στέλνουν και παραλαμβάνουν γράμματα, το 100 τοις εκατό απάντησε πως όσα γράμματα απευθύνονται στη διοίκηση του ιδρύματος, στους συνηγόρους των κρατουμένων, ή εισαγγελέα, στέλνεται απ' ευθείας χωρίς έλεγχο και χωρίς να το ανοίξουν.

Η Διεύθυνση του Ιδρύματος είναι όργανο εποπτείας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Υπουργός Δικαιοσύνης και το τμήμα Διοίκησης των φυλακών στο Υπουργείο Δικαιοσύνης όπως και ο Εθνικός Σύλλογος Πρόνοιας και Υγιεινής αναλαμβάνουν θέματα σχετικά με την υγεία. Επίσης δεν χρειάζονται γραμματόσημα προς την Διεύθυνση. Ο κρατούμενος μπορεί να σφραγίσει τον φάκελο και να ενημερώσει για το ποιος είναι ο αποστολέας. Οι Αφρικανοί κρατούμενοι ανέφεραν επίσης πως όσα γράμματα αποστέλλονται από τους συνηγόρους ή ανοίγονται με την παρουσία του κρατούμενου ή καθόλου.

Τα υπόλοιπα γράμματα τοποθετούνται στα ταχυδρομικά κουτιά ανοιχτά με γραμματόσημο. Όλη η υπόλοιπη αλληλογραφία που ταχυδρομούν ή λαμβάνουν ελέγχεται. Συνήθως τα ανοίγουν, μα δεν τα διαβάζουν εκτός αν υπάρχουν υποψίες για κάποια κατάχρηση. Αν κάποιο γράμμα περιέχει χρήματα αυτά αφαιρούνται και ο κρατούμενος ενημερώνεται γι' αυτό με σχετικό σημείωμα. Τα λεφτά αυτά προσθέτονται στον λογαριασμό του κρατούμενου στις φυλακές.

Μπορεί να σταματήσουν την παράδοση αλληλογραφίας αν υπάρχει απόδειξη πως πάει κάτι αντίθετα με τους κανόνες των

φυλακών, ή αν κάποιος κρατούμενος κάνει κατάχρηση των δικαιωμάτων αλληλογραφίας του. Οι κρατούμενοι ενημερώνονται για την κατασχεμένη αλληλογραφία και μπορεί να την παραλάβουν στην αποφυλάκισή τους. Αν κάποιος κρατούμενος θέλει να γράψει και δεν έχει χρήματα θα προμηθευθεί από το προσωπικό.

- Τηλεφωνική επικοινωνία

Στη διάρκεια της συνέντευξης το 100 τοις εκατό των κρατουμένων εξήγησαν πως μπορούν να χρησιμοποιήσουν το τηλέφωνο όταν δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν κάτι μέσω αλληλογραφίας ή επισκέψεων.

Μπορούν και αγοράζουν τηλεκάρτες από το κυλικείο και οι φύλακες τους ενημερώνουν σχετικά με την χρήση του τηλεφώνου ή την αγορά τηλεκάρτας. Τους φωνάζουν να λάβουν τηλεφωνήματα από έξω, και αν τύχει και δεν είναι στο δωμάτιό τους ενημερώνονται αργότερα.

- Επισκεπτήριο

Σε σχετική ερώτηση αν δέχονται επισκέψεις από φίλους, συγγενείς, οικογένεια ή αντιπροσώπους, που κατοικούν στην Ελλάδα ή άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, το 90 τοις εκατό απάντησε πως δεν δέχονται επισκέψεις από πουθενά επειδή είναι δύσκολο για τους γονείς τους να έρθουν από την Αφρική και οι φίλοι τους εδώ στην Ελλάδα φοβούνται μη συλληφθούν. Το 10 τοις εκατό όμως δήλωσαν πως δέχονται επισκέψεις από φίλους και την οικογένειά τους που κατοικούν στην Ελλάδα. Σύμφωνα με το Σύλλογο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων “Διώνη” οι κρατούμενοι μπορούν να δέχονται επισκέψεις. Αλλά ο επισκέπτης πρέπει να δώσει τα στοιχεία του και τη

σχέση του με τον κρατούμενο. Το επισκεπτήριο είναι τη Τετάρτη, το Σάββατο και την Κυριακή και σε ορισμένες αργίες. Ο χρόνος, η διάρκεια της επίσκεψης, εξαρτάται από τη φυλακή. Μπορούν να γίνουν και επισκέψεις εκτός επισκεπτηρίου αλλά πρέπει να ζητηθεί η κατάλληλη άδεια. Δεν επιτρέπονται επισκέψεις την παραμονή Πρωτοχρονιάς και το μεσοκαλοκαίρο. Οι επισκέψεις όλες παρακολουθούνται και προορίζονται κυρίως για τις οικογένειες των κρατουμένων και μερικές φορές για τους φίλους. Ο Διοικητής μπορεί να εγκρίνει και επισκέψεις άνευ επίβλεψης. Στη διάρκεια της επίσκεψης δεν επιτρέπεται η παράδοση ή λήψη αγαθών ή χρημάτων. Για να γίνει αυτό, πρέπει να έχει γίνει συνεννόηση με τους φύλακες πριν την επίσκεψη (Ομιλος Ιωαννίνων “Διώνη”, Δικαιώματα κρατουμένων των Ελληνικών φυλακών).

3.2.8. Εκκρεμείς υποθέσεις

Σε σχετική ερώτηση για το ελληνικό σύστημα δικαιοσύνης, το 90 τοις εκατό δήλωσε πως έχουν εμφανισθεί στο δικαστήριο μόνο μια φορά πριν τέσσερα περίπου χρόνια και δεν έχουν ιδέα για το πότε θα γίνει η δίκη τους. Σαν παράδειγμα ανέφεραν την ιστορία ενός 17χρονου που καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη για 1 γραμμάτιο ναρκωτικών που βρέθηκε πάνω του. Είναι στις φυλακές Πατρών τώρα 5 χρόνια χωρίς να έχει γίνει δεύτερη δίκη (της έφεσης) και παραμένει έτσι χωρίς να έχει γίνει δευτέρα δίκη (της έφεσης) και παραμένει έτσι χωρίς να ξέρει τι του επιφυλάσσει το μέλλον. Κάθεται και κλαίει όλη μέρα λέγοντας πως αν είχε συγγενείς ή γνώριζε κάποια κοινωνική ομάδα στην Ελλάδα δεν θα ήταν σ' αυτή την κατάσταση. Το 5 τοις

εκατό δηλώνει πως έχουν εμφανιστεί μια φορά και το υπόλοιπο 5 τοις εκατό δήλωσε πως έχει εμφανιστεί αρκετές φορές σε δικαστήριο.

3.2.9. Συγκρούσεις

Όλοι απάντησαν πως η αναγκαστική συμμόρφωση, η στενή εγγύτητα των υπόλοιπων κρατουμένων προκαλούν συγκρούσεις και η απόγνωση έχει ως αποτέλεσμα τρομερό θυμό και εχθρότητα. Παρόλα αυτά λίγα μέλη του προσωπικού επιτρέπουν στους αφρικανούς κρατούμενους να ξεδώσουν ασχολούμενοι με κάτι εποικοδομητικό.

Οι Αφρικανοί κρατούμενοι νοιώθουν εχθρότητα με τους νομοθέτες, τους συνηγόρους, άλλους κρατούμενους και τους δικαστές. Οι Αφρικανοί κρατούμενοι εδώ και ένα χρόνο αντιμετωπίζουν προβλήματα με τους Αλβανούς κρατούμενους σε τσακωμούς. Επίσης έχουν πρόβλημα με συνηγόρους που υποτίθεται πως τους υπερασπίζονται αλλά στην πραγματικότητα δεν ενδιαφέρονται. Για παράδειγμα, πως μπορεί κάποιος με συνήγορο να πάρει ισόβια ποινή από την πρώτη του εμφάνιση στο δικαστήριο, και παρά την έφεση σε ανώτατο δικαστήριο δεν υπήρξε αλλαγή της ποινής;

Όσον αφορά τις συγκρούσεις με την ελληνική αστυνομία, δικαστήρια και δικηγόρους και αν έχουν προβλήματα με το Ελληνικό σύστημα δικαιοσύνης. Το 20 τοις εκατό απάντησε πως τους ευνοεί η Αστυνομία, οι δικηγόροι, το δικαστήριο και οι δικαστές. Το 80 τοις εκατό όμως απάντησε πως δεν τους ευνοούν, και βάσει της εμπειρίας τους δηλώνουν πως υπάρχει προκατάληψη στις καταδικαστικές αποφάσεις των μειονοτήτων και αυτό τους κάνει να αισθάνονται

κατώτεροι και τους μειώνει. Και ανέφεραν πάλι τον 17χρονο που έχει ισόβια ποινή για 1 γραμμάτιο ναρκωτικών.

3.2.10. Απόρριψη

Υπάρχουν κάποιοι που αποδίδουν τις δυσκολίες και τα προβλήματα των Αφρικανών κρατούμενων στην ανεπάρκεια ελέγχου παρόρμησης, τα κοινωνικά και επαγγελματικά μειονεκτήματα, την αίσθηση κατωτερότητας και συναισθηματικής απομόνωσης, την κοινωνική απόρριψη και απουσία εμπιστοσύνης σε άλλους. Το πρόβλημα της απόρριψης των Αφρικανών κρατουμένων στις φυλακές είναι αρκετά κατανοητό από το προσωπικό των φυλακών. Οι κοινωνικοί λειτουργοί προσπαθούν όσο μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των Αφρικανών.

Παράδειγμα άνισης μεταχείρισης παρουσιάζεται εδώ από στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας. Δικαστήριο του Μελιγαλά σε υπόθεση με ένα Νιγηριανό και ένα Έλληνα δείχνει πως οι δικαστές επιβάλλουν βαρύτερες ποινές στους Αφρικανούς σε σχέση με λευκούς.

Στην υπόθεση του Κου Frank (θύμα) και των άλλων Νιγηριανών που ενεπλάκησαν έγινε τηλεφωνική επικοινωνία όταν βρίσκονταν υπό κράτηση στο Αστυνομικό Τμήμα.

Η ιστορία ξεκίνησε όταν 4 Νιγηριανοί πήγαιναν σε μια γιορτή στο Μελιγαλά με εμπορεύματα προς πώληση από την Αθήνα. Στο δρόμο προς Τρίπολη τα αυτοκίνητα και τα εμπορεύματα εκατομμυρίων κατασχέθηκαν από την αστυνομία. Τελικά όταν

έφτασαν αυτά στο Μελιγαλά συζητούσαν τι τους συνέβη με άλλους Αφρικανούς που βρήκαν εκεί.

Ενώ συζητούσαν περνούσε ένας Έλληνας και τους διέκοψε λέγοντάς τους “Γιατί μιλάτε εσείς οι αραπάδες για τους Έλληνες αφού είστε εδώ τζάμπα και δεν πληρώνεται τίποτα ενώ στη χώρα σας υποφέρετε;”. Ένας, ο Frank, ήθελε να του εξηγήσει πως δεν ήταν αυτό το πρόβλημα και έφαγε ένα χαστούκι στο πρόσωπο. Αντέδρασε αμέσως κάνοντας το ίδιο και έτρεξε ο κόσμος να τους χωρίσει. Ο Έλληνας έτρεξε αμέσως σπίτι του και γύρισε μ’ ένα όπλο με σκοπό να πυροβολήσει όλους τους Αφρικανούς στο πανηγύρι. Όταν έφτασε όμως τον σταμάτησαν κάποιοι Έλληνες και λευκοί ξένοι που υπήρχαν εκεί και σταμάτησε η μάχη. Αργότερα κάλεσε την Αστυνομία. Όταν έφτασε η Αστυνομία συνέλαβαν 3 Νιγηριανούς και η απόφαση του δικαστηρίου ήταν η πληρωμή ενός προστίμου αξίας 200.000 δραχμών, φυλάκιση 6 μηνών και απέλαση. Όλα αυτά για το αδίκημα τσακωμού. Τα άλλα 2 άτομα παρέμειναν στο κρατητήριο για 2 βδομάδες συνεχόμενα. Αυτός ο άνθρωπος (ο Frank) έκτισε 3 ποινές, πράγμα το οποίο δεν ήταν καθόλου δίκαιο. Από προσωπική μελέτη που βασίστηκε σε δείγμα 5 τοις εκατό από υποθέσεις κακουργημάτων του κακουργιοδικείου Αθηνών των ετών 1986-1987, εμφανίζεται στενή σχέση μεταξύ των κοινωνικών χαρακτηριστικών του κατηγορούμενου και του αποτελέσματος της ποινικής δικαιοσύνης. Τα δικαστήρια ευνοούν τους Έλληνες υπέρ των Αφρικανών και άλλων λευκών. Από την έρευνα αυτή προκύπτει πως οι Έλληνες εκτίουν πολύ ελαφρότερες ποινές από τους Αφρικανούς ή άλλους λευκούς στην Ελλάδα. Άρα στην Ελλάδα η δικαιοσύνη είναι πολύ προσωπική υπόθεση, όπου η

ποικιλία των ποινών αντανακλά την προσωπικότητα, ιδιοσυγκρασία και μόρφωση του δικαστή. Στο ίδιο αποτέλεσμα καταλήγει και σχετική έρευνα από υποθέσεις μέθης του Edward Green (1961).

Οι γνώμες ποικίλουν όσον αφορά τη φύση των Αφρικανών. Η άποψη του κοινωνικού συνόλου, των συνηγόρων, των δικαστών, των αστυνομικών, των κοινωνικών λειτουργών, των Ελλήνων και άλλων ξένων κρατούμενων είναι ότι το κυριότερο πρόβλημα των Αφρικανών εστιάζεται στην έλλειψη συνείδησης, στην ανεντιμότητα, και στο ότι δεν ενδιαφέρονται για τους άλλους. Έτσι ευνοούνται αποφάσεις φυλάκισης και υψίστης πειθαρχίας για να τους δοθεί μάθημα για το πως θα συμπεριφερθούν υπεύθυνα. Οι δικαστές υιοθετούν αυτόν τον τρόπο τιμωρίας αντιμετωπίζοντας έτσι τους Αφρικανούς κρατούμενους. Και παράδειγμα είναι η υπόθεση του S. Foster (βλ. ανωτέρω) που εκτίει ισόβια ποινή για ένα γραμμάριο ναρκωτικών ενώ ήταν μόλις 17 χρονών.

3.2.11. Αποδοχή - Βοήθεια

Σε σχετική ερώτηση για το που πού βρίσκουν βοήθεια όταν τους χρειαστεί μερικοί απάντησαν πως από φίλους στη φυλακή, συγγενείς και κοινωνικούς λειτουργούς.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι αποδεκτοί από τους Αφρικανούς κρατούμενους και μπορούν να συζητήσουν τις ανάγκες τους. Επίσης διατηρούν καλές σχέσεις με άλλα μέλη του προσωπικού.

Σε συνέντευξη του προσωπικού των φυλακών, το 99% δήλωσε πως οι Αφρικανοί ήταν καλοί. Ακόμα και ο υπεύθυνος ασφάλειας

δήλωσε πως είναι από τους καλύτερους κρατούμενους στις φυλακές Πατρών.

3.2.12. Σεξουαλικές σχέσεις

Ερωτήθηκαν οι κρατούμενοι αν είχαν ποτέ ανάγκη σεξουαλικής επαφής και όλοι απάντησαν πως ναι. Από τις απαντήσεις τους προέκυψε πως οι Αφρικανοί στη φυλακή δημιουργούν μια υποκουλτούρα (υποπολιτισμό). Αυτός η υποκουλτούρα (Sykes 1953) παράγει και ομοφυλοφιλία μεταξύ αρρένων. Οι ομοφυλοφιλικές σχέσεις μεταξύ αρρένων και θηλέων αποτέλεσαν αντικείμενο ερευνών σε φυλακές από τους Ward και Kassebaum (1965) και τον Geillombardo (1966). Ωστόσο ο πόνος που προκαλείται στα ιδρύματα αυτά μεταξύ των Αφρικανών με την βοήθεια αυτού του υποπολιτισμού απαλύνεται αλλά δεν εξαλείφεται. Ο Kenneth Plummer (1975) δήλωσε πως η ομοφυλοφιλία ως δραστηριότητα γίνεται από ανάγκη και δεν αναπτύσσεται σε προσωπική προτίμηση.

Κεφάλαιο 4 : Ψυχολογικές επιδράσεις

Η ψυχολογική βλάβη εκδηλώνεται κυρίως με νεύρωση. Οι Αφρικανοί λόγω των κόμπλεξ της κοινωνικής θέσης που έχουν, δεν καταφέρνουν να εξωτερικεύσουν το μίσος τους και αυτό μερικές φορές προκαλεί διαταραχές προσωπικότητας. Για να γίνει κατανοητός ο τύπος των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, ερωτήθηκαν τι τους λείπει περισσότερο στη φυλακή. Το 60% δήλωσε πως η στέρηση της ελευθερίας είναι το μεγαλύτερό τους βάσανο. Το 25% δήλωσε πως του λείπει η αυτονομία τους και το 15% δήλωσε πως του λείπει τα υπάρχοντά τους. Επίσης νιώθουν τρομερή μονοτονία που εκφράζεται ως χαμένη αυτονομία και δύναμη προσφοράς. Το κυριότερο από τα δύο όμως είναι η έλλειψη αυτονομίας που αποδίδεται στους πολλούς κανόνες. Η απουσία χρημάτων εκφράζει και την έλλειψη ιδιοκτησίας και χαμένης αυτονομίας. Και κάτι που τους ενοχλεί αφάνταστα είναι που τους φέρονται σαν να είναι παιδιά, όπως δηλώνει το 100% των Αφρικανών.

Ο Erving Goffman (1961) δήλωσε πως ένα ίδρυμα δεν μπορεί να αντικαταστήσει τη μοναδικότητα της κουλτούρας του καθενός. Αντιμετωπίζεται ως κάτι μεμονωμένο παρά την αφομοίωση, με αποτέλεσμα και την αλλαγή της κουλτούρας (πολιτισμού).

Αν η παραμονή του κρατούμενου είναι μεγάλη μπορεί να χάσει τη κουλτούρα του και χωρίς εκπαίδευση ή μόρφωση να μην μπορεί να αντεπεξέλθει στην καθημερινή ζωή του εξωτερικού κόσμου όταν επιστρέψει σ' αυτόν.

4.1. Νεύρωση

Τα χαρακτηριστικά της νεύρωσης σε ιδρύματα είναι η απάθεια, η απουσία και η απομόνωση. Οι Battelhein και Sylvester (1945) όρισαν την νεύρωση ως αποτέλεσμα απομόνωσης.

Σε σχετική ερώτηση για την αίσθηση του εγκλεισμού σε σχέση με τον εξωτερικό κόσμο, το 80 τοις εκατό νιώθει άγχος, κατάθλιψη και περισσότερη απάθεια τώρα στο ίδρυμα σε σχέση με όταν ήταν έξω. Το 20 τοις εκατό δεν παρουσιάζει πρόβλημα. Σε ερώτηση πως έφτασαν εδώ που είναι και τι σχέδια είχαν για το μέλλον, το 90 τοις εκατό είναι αναποφάσιστοι για τα σχέδιά τους και νιώθουν απελπισία ως αποτέλεσμα νευρικού κλονισμού. Το υπόλοιπο 10 τοις εκατό σχεδιάζουν και αποφασίζουν το μέλλον τους (Erving Goffman, 1961).

Οι περισσότεροι κρατούμενοι πάσχουν από απώλεια μνήμης. Δεν θυμούνται τι τους συνέβη πριν τη φυλάκιση και ούτε κατόπιν αυτής. Μερικοί δεν έχουν καν σκοπούς και σχέδια λόγω της απελπισίας τους στη φυλακή, απουσία της οικογενειακής επαφής, μισθού, καλής στέγασης, έλλειψη ελευθερίας και επικοινωνίας με τους γονείς τους.

4.2. Στιγματισμός

Στη διάρκεια της συνέντευξης ρωτήθηκαν αν πιστεύουν πως ο κόσμος έξω θα τους κοιτάζει αφ' υψηλού και το 100% απάντησε πως ναι, «στο κάτω-κάτω ξέρεις την κοινωνία μας, κοιτάνε αφ' υψηλού οποιονδήποτε έχει πατήσει στη φυλακή». Όλοι νιώθουν ένα στιγματισμό εκφράζοντας πως ξέρουν ότι ο έξω κόσμος θα τους κοιτάζει με μισό μάτι. (Goffman , 1961).

4.3. Ηττοπάθεια

Σε ερώτηση για τα σχέδιά τους μετά την αποφυλάκισή τους όλοι νιώθουν αποτραβηγμένοι και απογοητευμένοι, και έχουν χάσει κάθε εμπιστοσύνη στον εαυτό τους να πετύχει. Η απουσία της ελευθερίας δίνει μια ετικέτα “Κατάδικου” στον κρατούμενο που μένει στην εικόνα του εαυτού τους. Η έλλειψη γνώσης της γλώσσας είναι επίσης ένας λόγος που νιώθουν ότι εξαπατούνται.

Ένας άλλος παράγοντας που συμβάλλει στην επιδείνωση της ψυχικής τους υγείας είναι ο πιθανός κίνδυνος απώλειας της εθνικής και πολιτισμικής τους ταυτότητας. Αυτό γίνεται επειδή πρέπει να ακολουθήσουν κανόνες που ισχύουν για τον πολιτισμό και νόμους των Ελλήνων όσον αφορά τους ξένους.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Κεφάλαιο 1 : Βελτιωτικές προτάσεις με στόχο την προσαρμογή

Η έμφαση του “διπλού καθήκοντος” για την Πολιτεία αφορά στη διευκόλυνση προσαρμογής του κρατουμένου στην κοινωνία αλλά και προστασία της κοινωνίας ενάντια στο έγκλημα μέσω της τιμωρίας. Η προσαρμογή των κρατουμένων μπορεί να γίνει σε συνδυασμό με την εργασία, διδασκαλία, εκπαίδευση, μόρφωση και τις ομαδικές θεραπείες, ομαδικές συζητήσεις και κοινωνική εκπαίδευση πριν την αποφυλάκιση.

1.1. Θεραπευτική αγωγή

Η πρόσφατες θεωρίες για τη θεραπεία προέρχονται από την ψυχολογική επιστήμη. Η θεραπεία είναι βασισμένη στην υπόθεση πως οι κρατούμενοι πάσχουν από κάποια ασθένεια και πως αυτή η μέθοδος μπορεί να τους θεραπεύσει. Παρ’ όλα αυτά όλοι συσχετίζουν την βοήθεια με ψυχοθεραπεία, την εναλλακτική ψυχολογική θεραπεία και θεραπεία κοινωνικής εργασίας. Αν και το δικαίωμα στην ψυχολογική θεραπεία είναι συζητήσιμο, οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα θεραπευτικής αγωγής. Ο νόμος θεραπευτικής αγωγής ορίζει πως η θεραπευτική αγωγή παρέχεται σ’ όλους τους κρατούμενους ειδικά σ’ όσους πάσχουν απ’ οποιαδήποτε ασθένεια λόγω της μακροχρόνιας ποινής τους. Υπάρχει πλήρης απασχόληση γιατρών, ψυχιάτρων, οδοντιάτρων και νοσοκόμων στο ίδρυμα. Αν η ασθένεια είναι πολύ σοβαρή ο κρατούμενος μεταφέρεται στο Γενικό Νοσοκομείο “Άγιος Ανδρέας” ή στο Περιφερειακό Νοσοκομείο Πατρών. Σε συνεργασία

με το νοσοκομείο μερικές φορές κρατούμενοι έχουν μεταφερθεί από τις φυλακές με ασθενοφόρο.

1.2. Επαγγελματικός προσανατολισμός

Η εργασία είναι ένας τρόπος θεραπείας των κρατουμένων με μακροχρόνιες ποινές. Στο προηγούμενο κεφάλαιο παρατηρήσαμε πόσο σημαντική θα ήταν η κατασκευή εργαστηρίων, και χώρος εργασίας όπως του έξω κόσμου για να υπάρξει η κατάλληλη καθοδήγηση και ο σωστός επαγγελματικός προσανατολισμός ώστε μετά την αποφυλάκιση τους οι κρατούμενοι να μπορούν να αντεπεξέλθουν στην αγορά εργασίας και τις επαγγελματικές απαιτήσεις του έξω κόσμου. Οι Αφρικανοί κρατούμενοι θα εκτιμήσουν αυτή την επένδυση χρόνου και υλικών, όπως και την ιδέα της εκπαίδευσης και μόρφωσης τους σε διάφορους επαγγελματικούς κλάδους.

1.3. Κοινωνική Υπηρεσία

Η υπηρεσία κοινωνικών λειτουργών βοηθά τους κρατούμενους να οργανώσουν τις εντός και εκτός φυλακής κοινωνικές τους υποχρεώσεις, προσπαθώντας να επανορθώσουν την προκαλούμενη από τη φυλάκιση ζημιά. Υπάρχει ένα ερώτημα για τη σχέση με την οικογένεια, διότι στα σωφρονιστικά ιδρύματα οι περισσότεροι κρατούμενοι έχουν γυναίκες και παιδιά. Μερικοί έχουν διαταραγμένες σχέσεις με τους γονείς τους και όταν τους το επιτρέπει ο χρόνος, το προσωπικό προσπαθεί να τους φέρει μαζί αναθερμαίνοντας τις σχέσεις τους. Οι κοινωνικοί λειτουργοί τους βοηθούν να κανονίσουν τις δίκες τους και να βρουν κάποια εργασία στις φυλακές. Βοηθούν στην

διατήρηση των αρχείων του κρατούμενου, επίλυση των προβλημάτων τους και στο να βρεθεί ανταπόκριση στις ανάγκες τους. Κάνουν και επισκέψεις κατ' οίκον στους πελάτες τους μετά την αποφυλάκιση για να δουν πως προσαρμόζονται και στη φυλακή επισκέπτονται τις οικογένειές τους. Συζητούν τα προβλήματα τους με τη μέθοδο προσωπικής ή ομαδικής συζήτησης. Επίσης γίνονται με συνέντευξη και παρακολούθηση.

1.4. Προγράμματα Ελεύθερου Χρόνου

Επιμορφωτικά προγράμματα ως ασχολίες για τον ελεύθερο χρόνο δεν υπάρχουν επίσημα. Αν υπήρχαν θα βοηθούσαν στην μονοτονία και απραξία στα ιδρύματα κάνοντας την φυλάκιση πιο εύκολη και πιθανότατα να μειώνοντας και τα ψυχικά τραύματα.

Σημαντικά είναι τα προγράμματα ψυχαγωγίας, φυσικής αγωγής και εθελοντικά προγράμματα. Η ανταπόκριση σ' αυτές τις ασχολίες είναι μεγάλη αλλά φαίνεται πως αυτές οι ασχολίες μπορεί να μην έχουν μεγάλη σχέση με τις ασχολίες του έξω κόσμου. Μια διαφορετική άποψη επίσης είναι πως αυτές οι ασχολίες βοηθούν τους κρατούμενους να αντιμετωπίσουν καλύτερα την φυλάκιση τους, εξουδετερώνοντας έτσι ορισμένα από τα βάσανά τους και μάλλον μειώνοντας το κακό (Antony Giddens, 1993).

1.5. Οικονομική βοήθεια

Οι κρατούμενοι ξεκαθάρισαν πως λαμβάνουν βοήθεια από το ίδρυμα αλλά όχι για τις ανάγκες τους. Δεν υπάρχει σχέση μεταξύ της βοήθειας που λαμβάνεται και του σκοπού που ζητείται. Επειδή τις περισσότερες φορές που δέχονται βοήθεια, δεν την έχουν ανάγκη. Είναι χρήσιμη τέτοιου είδους βοήθεια; Υπάρχει ο κίνδυνος να γίνει

κάποιος παθητικός δέκτης βοήθειας, ένα αντικείμενο θεραπείας χωρίς δικιά του βούληση.

1.6. Στέγαση

Το 1991 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα για την πρόληψη βασανιστηρίων γενίκευσε τον ορισμό του ανθρώπου και της εξευτελιστικής συμπεριφοράς να συμπεριλαμβάνει συνθήκες περιορισμού που είναι χαμηλότερες από το καθορισμένο επίπεδο, ειδικά σε περιπτώσεις υπερπληθυσμού και σε καταστάσεις έλλειψης υγιεινής. Μια τέτοια περίπτωση είναι η συγκατοίκηση στη φυλακή της Πάτρας 4 με 5 ατόμων στα κελιά. Η ίδια διαδικασία ισχύει για τους αλλοδαπούς κρατούμενους.

Η επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου έκανε αναφορά της κακομεταχείρισης των Αλβανών λαθρομεταναστών στην Ελλάδα που κρατούνταν σε κορεσμένες πληθυσμιακά φυλακές. Όλοι οι αλλοδαποί αντιμετωπίζουν αυτές τις συνθήκες.

Είναι ολοφάνερο πως όλος ο κόσμος γνωρίζει αυτά τα προβλήματα της έλλειψης υγιεινής και του μικρού χώρου στις Ελληνικές φυλακές. Δεν θα έπρεπε να υπάρχει προκατάληψη στις φυλακές και η κυβέρνηση θα έπρεπε να συμπεριφέρεται στους αλλοδαπούς όπως όλες οι άλλες χώρες του κόσμου που έχουν κρατούμενους και επίσης να λάβει υπ' όψιν της τους νόμους των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον χειρισμό των Αφρικανών κρατουμένων. Ένα παράδειγμα για το τι συμβαίνει στην Ελβετία, δίνει το περιοδικό "New African". Στις φυλακές του Regensdorf τον Ιανουάριο του 1993 ανακάλυψαν πως τα δύο τρίτα του πληθυσμού

των φυλακών ήταν Αφρικανοί. Όλοι όμως ήταν μ' ένα χαμόγελο στα χείλη. Τους φρόντιζαν και τους φέρονταν καλά. Καλή διατροφή και διαμονή και επίσης τους έδιναν ένα χαρτζιλίκι των 25 Ελβετικών φράγκων τη μέρα. Η Ελβετία είναι από τις λίγες χώρες όπου οι άνθρωποι προτιμούν να φυλακιστούν ή να συλληφθούν. Κατά τον Morris (1989) «η κρίση στις φυλακές σήμερα δεν είναι το να χτιστούν επιπλέον φυλακές, αλλά να αναθεωρηθούν οι τιμωρίες». Ορισμένες εναλλακτικές λύσεις εφαρμόζονται σε χώρες όπως τη Βρετανία, την Φινλανδία κλπ.

1.7. Εργατικός μισθός

Από τις εργασίες που γίνονται στις φυλακές Πατρών αρκετές είναι άχρηστες και χωρίς σκοπό. Το μόνο που κάνουν είναι να βοηθούν στη μείωση της ποινής. Το 2% των Αφρικανών κρατουμένων εργάζονται καθημερινά στο εργαστήριο των φυλακών ενώ το 90% ασχολείται με άλλες δουλειές στις κουζίνες των φυλακών, στον καθαρισμό και συντήρηση και μαγειρέμα. Σ' αυτή την περίπτωση δεν πληρώνονται για την εργασία τους ούτε και μαθαίνουν τίποτα που θα τους χρησιμεύσει. Αύριο-μεθαύριο που θ' αποφυλακισθούν, δεν μπορούν να πουν πως έχουν μάθει κάποια τέχνη/δουλειά που να τους βοηθήσει να βρουν εργασία. Δεν έχουν λεφτά να βοηθήσουν την οικογένειά τους και καμία γνώση ώστε να μπορούν να βρουν δουλειά. Τι θα απογίνουν μετά την αποφυλάκισή τους; Θα μείνουν άνεργοι, δεν θα μπορούν να πληρώσουν το νοίκι τους, τον λογαριασμό του ηλεκτρικού, τα κοινόχρηστα, για ρούχα και όλα αυτά θα τους αναγκάσουν να επιστρέψουν στον παλιό τρόπο ζωής τους.

Στην Φινλανδία όπου έκανα την πρακτική μου εξάσκηση, σε αναμορφωτήριο στο στέγασμα του κέντρου υγείας, υπήρχε ένα εργαστήριο όπου οι ψυχικά ασθενείς εργάζονταν. Ελάμβαναν ένα μικρό ποσό χρημάτων κάθε μήνα, αποκτούσαν γνώσεις ως επαγγελματίες σε τομείς όπως την κατασκευή κτιρίων, μηχανική, ξυλουργική, προγραμματισμό υπολογιστών και ραπτική. Η εκπαίδευση ισχύει 6 μήνες και μετά απ' αυτή προσλαμβάνονται και μπορούν να χρησιμοποιήσουν το μισθό τους εντός και εκτός των φυλακών.

Οι κρατούμενοι ζουν σε μικρά κτίρια και το καθένα είναι σχεδιασμένο να χωρέσει 2 ομάδες των 25 ατόμων, όπου ο καθένας έχει δικό του δωμάτιο. Υπάρχουν μάνια-αποδυτήρια, μεγάλες τραπεζαρίες για τσάι και καφέ. Καθώς πληρώνονται για τις εργασίες τους πληρώνουν για την στέγασή τους και τα γεύματα όσο πληρώνει το προσωπικό. Το 75% του μισθού τους φυλάσσεται για τις ανάγκες της οικογένειάς τους, για τυχόν χρέη που μπορεί να έχουν και επίσης να έχουν κάτι στην άκρη μετά την αποφυλάκισή τους (βλ. και Catarina Tomasevski 1994).

Σύμβουλοι επισκέπτονται τους πελάτες τους συχνά, να τους βοηθήσουν με προσωπικά προβλήματα, σωστή διαχείριση και οικογενειακά θέματα. Σ' αυτό το θέμα θα πρότεινα πως θα ήταν τρομερή οικονομική βοήθεια για τους αλλοδαπούς ή κρατούμενους γενικά, η εξασφάλιση εργαστηρίων, ραπτικής ακόμα και βιομηχανικής εργασίας εντός των φυλακών. Πρόσληψη για όλους τους κρατούμενους θα μπορούσε πλέον να είναι δεδομένο αν έχουν εκπαιδευτεί κατ' αυτόν τον τρόπο, με αποτέλεσμα να μπορούν να

βγάλουν λεφτά και να βοηθήσουν τις οικογένειές τους. Θα μπορούσε η κυβέρνηση να τους δώσει ένα μικρό ποσό για την δουλειά που κάνουν όπως σε άλλες χώρες του κόσμου.

1.8. Άδειες εξόδου

Ένα σημαντικό πρόβλημα των Αφρικανών κρατουμένων είναι η απομόνωση. Η γλώσσα είναι ένα εμπόδιο που δεν επιτρέπει την συνεννόηση με άλλους κρατούμενους και το προσωπικό των φυλακών. Μόνο αν επιτρέπουν οι κανονισμοί μπορούν να τους επισκεφτούν συγγενείς αλλιώς δεν δέχονται καθόλου επισκέψεις και μπορεί να μην τους επιτραπεί και άδεια. Οι περισσότεροι Αφρικανοί κρατούμενοι δεν έχουν συγγενείς στην Ελλάδα.

Αρκετοί έχουν χάσει τους γονείς τους χωρίς να το ξέρουν. Ένας κρατούμενος μου ανέφερε πως ο πατέρας του απεβίωσε πριν 6 μήνες και αυτός το έμαθε την προηγούμενη μέρα, αλλά δεν μπορούσε να πάρει άδεια να δει την οικογένειά του. Επίσης κάποιοι με γυναίκες και παιδιά δεν μπορούσαν να πάρουν άδεια όταν γέννησε η σύζυγός τους.

Σε σχετική ερώτηση αν έχουν πάρει ποτέ ή έχουν κάνει αίτηση για άδεια εξόδου, το 90% απάντησε πως όχι και το 10% έκανε αίτηση αλλά ποτέ δεν εγκρίθηκε. Το 90% δεν έκανε αίτηση επειδή γνώριζαν πως δεν δικαιούνται άδεια. Σύμφωνα με τους κανόνες φυλακών και τον Όμιλο Ιωαννίνων “Διώνη” για τα Δικαιώματα κρατουμένων των Ελληνικών Φυλακών, οι κρατούμενοι δικαιούνται σύντομη άδεια ανάλογα με την διάρκεια της ποινής τους, εφόσον έχουν εκτίσει τουλάχιστον το μισό της ποινής τους.

Η άδεια μπορεί να εγκριθεί μόνο υπό τον όρο πως ο κρατούμενος δεν θα παραβεί τις συνθήκες της άδειας. Η έγκριση ή άρνηση της άδειας εξαρτάται επίσης από την απόφαση απέλασης (αν θα απελαθεί ή όχι) του Υπουργείου Εσωτερικών.

Αν υπάρχει σοβαρός λόγος μπορεί να εγκριθεί άδεια αμέσως μετά την έναρξη της ποινής. Είναι λόγοι όπως ασθένεια, ή κηδεία ενός κοντινού συγγενή. Πρέπει να υπάρξει γραπτή απόδειξη αυτής της αιτιολογίας. Μπορεί να εγκριθεί άδεια για το πολύ 6 μέρες κάθε 4 μήνες. Αν δεν υπάρχει ιδιαίτερος λόγος είναι το πολύ 3 μέρες. Μπορεί επίσης να εκδοθεί άδεια με συνοδό. Σε περίπτωση που έχει εγκριθεί μια άδεια αλλά δεν ισχύει πλέον ο λόγος για τον οποίο εγκρίθηκε μπορεί να ανακληθεί.

Άδειες εγκρίνονται κατόπιν απόφασης του Διοικητή φυλακών. Το τμήμα διοίκησης φυλακών αποφασίζει για τις αιτήσεις των αδειών στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- 1) Ο κρατούμενος εκτίει ποινή που συμπεριλαμβάνει δήλωση περιορισμού και το δικαστήριο δεν έχει αποφασίσει αν θα έπρεπε να τον στείλουν στην απομόνωση.
- 2) Η ποινή είναι τουλάχιστον 6 χρόνων για σοβαρή παράβαση ναρκωτικών.
- 3) Αν ο κρατούμενος θέλει να πάει σε άλλη Ευρωπαϊκή χώρα την διάρκεια της αδειάς του.
- 4) Ο κρατούμενος δεν είναι Έλληνας υπήκοος και δεν έχει Ελληνική άδεια παραμονής.
- 5) Ο κρατούμενος δεν είναι Έλληνας υπήκοος και έχει αποφασιστεί η απέλασή του σε άλλη χώρα ή αν η απόφαση είναι σε αναμονή.

6) Αν υπάρχει σημαντικός λόγος για την έκδοση της σύντομης άδειας.

Ο διευθυντής έχει τη δυνατότητα να εκδώσει μια σύντομη άδεια, 6 ημερών το πολύ, με συνοδεία. Μπορεί επίσης να επιτρέψει σε κρατούμενο να πάει σε κάποια εκδήλωση ή θεία λειτουργία με συνοδεία. Ο συνοδός και στις 2 περιπτώσεις πρέπει να είναι φύλακας του ιδρύματος ή κάποιος υπάλληλος των φυλακών.

Αν η αίτηση δεν εγκριθεί ο κρατούμενος έχει δικαίωμα να καταθέσει καινούργια μετά από έναν μήνα. Όλα τα έξοδα ακόμα και μεταφοράς είναι του κρατούμενου, από λεφτά που έχει ή που απέκτησε από την εργασία του.

Από τα στοιχεία των Αφρικανών κρατουμένων παρατηρείται πως το 60% δεν είναι κάτοικοι της Ελλάδας και αυτό δυσκολεύει την έγκριση άδειάς τους. Σχετικά με την άδεια εξόδου των Αφρικανών κρατουμένων η διοίκηση απάντησε πως αν και συμπαθούν τους Αφρικανούς, για τον παραπάνω λόγο (της κατοικίας τους) δεν μπορούν να κάνουν πολλά σ' αυτό το θέμα. Προσπάθησα να τους εξηγήσω την συμπεριφορά και τρόπο ζωής των Αφρικανών και μάλιστα υποσχέθηκα πως αν εγκρινόταν η άδεια εξόδου για οποιονδήποτε σίγουρα θα επέστρεφε. Προηγουμένως όμως είχα μιλήσει με τους Αφρικανούς κρατούμενους συμβουλευοντας τους να προσπαθήσουν όσο γίνεται να δείξουν εγκράτεια και καλή συμπεριφορά. Αργότερα τους μίλησε ο επικεφαλής του τμήματος κοινωνικών λειτουργών. Ο κ. Μαυρής συζήτησε με τους πελάτες, τους κοινωνικούς λειτουργούς, τον Διοικητή φυλακών και τον επόπτη σχετικά με την κατάσταση των Αφρικανών κρατουμένων στις

φυλακές. Σήμερα έχουν πάρει άδεια εξόδου 2 άτομα, για πέντε μέρες και στις 2 περιπτώσεις επέστρεψαν χωρίς να υπάρξει πρόβλημα.

Άδειες θα πρέπει να εγκρίνονται ακόμα και γι' αυτούς που δεν έχουν συγγενείς στην Ελλάδα, όπως γίνεται και στην Ισπανία. Παρέχουν στέγη για όσους δεν έχουν, κατά τη διάρκεια της άδειάς τους. Αυτό το σύστημα θα κάνει καλό στους Αφρικανούς κρατούμενους στην Ελλάδα.

Το 1987 ο “Κανονισμός Ευρωπαϊκών Φυλακών” απαιτεί να μην αποκλείονται οι αλλοδαποί από την χορήγηση άδειας εξόδου, βασισμένοι μόνο στην εθνικότητά τους. Πρέπει να γίνονται προσπάθειες να τους δοθεί η δυνατότητα να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες μαζί και να εξαλειφθεί αυτή η αίσθηση απομόνωσης. Αυτός ο κανόνας απαιτεί απ' τη διοίκηση να φέρει σ' επαφή τους κρατούμενους και άτομα της ίδιας εθνικότητας εκτός της κοινότητας, το οποίο είναι πολύ σημαντικό (John Bowlby 1951).

Σύμφωνα με τον κ. Bowlby, 1951 η διοίκηση θα δυσκολευτεί να αντεπεξέλθει στις ανάγκες ενός μεγάλου αριθμού κρατουμένων με εξίσου μεγάλη διαφορά πολιτισμών, αλλά αυτές οι δυσκολίες μπορούν να ξεπεραστούν αν εμπλακεί και η κοινωνία των κρατουμένων, πρέσβεις, φοιτητές, άτομα της ίδιας εθνικότητας, και που έχουν την ευκαιρία να μπουν στις φυλακές π.χ. δικηγόροι, κοινωνικοί λειτουργοί, ακόμα και φοιτητές αυτών των επαγγελμάτων.

Για να λάβουν την κατάλληλη μεταχείριση οι κρατούμενοι, η διοίκηση πρέπει να εγκρίνει αυτούς τους ιδιώτες ή συλλόγους και όλα αυτά εφόσον έχει συμφωνήσει και ο κρατούμενος.

Η πρόταση συμπεριφοράς προς τους αλλοδαπούς κρατούμενους του Ο.Η.Ε. έπαιξε μεγάλο ρόλο. Διεθνείς Ανθρωπιστικοί Οργανισμοί όπως ο Ερυθρός Σταυρός, Διεθνής Αμνηστία, πρέπει να έχουν την ευκαιρία να βοηθήσουν τους Αφρικανούς κρατούμενους.

Κεφάλαιο 2 : Βελτιωτικές προτάσεις προς τη διοίκηση

2.1. Πρόσληψη αλλοδαπού προσωπικού

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Αφρικανοί κρατούμενοι και η διοίκηση φυλακών δείχνουν πως υπάρχει ανάγκη για διάφορες προσεγγίσεις και κανόνες. Σε ορισμένες χώρες όπου ο πληθυσμός των αλλοδαπών στις φυλακές είναι μεγάλος έχουν προταθεί σχετικές λύσεις. Παράδειγμα είναι το δοκιμαστικό κέντρο για Μαροκινούς ανήλικους παραβάτες, το οποίο διοικούν και διαχειρίζονται άτομα από τις Κάτω Χώρες (Netherland) το 1993 (Caterina Tomasevski, 1994).

Βάσει αυτού σκοπός είναι η αντικατάσταση του “αλλοδαπού” με “ντόπιο” περιβάλλον. Η ιδέα είναι να τοποθετηθούν 1 ή 2 άτομα στο προσωπικό των φυλακών Πατρών ή Αθηνών (Κορυδαλλό). Αυτά τα 2 άτομα μπορούν να καλύψουν τις φυλακές Αθηνών και Πατρών καθημερινά και επίσης άλλες φυλακές της Ελλάδας. Τα 2 άτομα που θα προσληφθούν (αν δεν φτάνει το ένα να καλύψει τον μεγάλο πληθυσμό των Αφρικανών κρατουμένων) πρέπει να έχουν γνώσεις κοινωνικής εργασίας, κλινικής ψυχολογίας και νομικής.

Οι ευθύνες της διοίκησης φυλακών πολλαπλασιάστηκαν όπως και η ποικιλία των Αφρικανών και των πολιτισμών τους. Η κατάρριψη του φράγματος της γλώσσας είναι μέρος των προτάσεων προς αντιμετώπιση των Αφρικανών κρατουμένων (Morris, 1989).

2.2. Εναλλακτικές λύσεις στη φυλάκιση

Σύμφωνα με τον Morris (1989) οι κρατούμενοι των φυλακών στο Μάντσεστερ κατέλαβαν το κτίριο και προκάλεσαν μεγάλες ζημιές.

Αυτή η κατάληψη διήρκησε σχεδόν ένα μήνα και οδήγησε σε κοινωνική κατακραυγή, μερικοί άνθρωποι συμμερίστηκαν τις απάνθρωπες συνθήκες των φυλακών. 12 μεγάλες διαταραχές της τάξης συνέβησαν μεταξύ του 1969 και 1989, τονίζοντας την απελπισία των κρατούμενων ειδικά των βαρυποινιτών.

Ένας από τους κρατούμενους κατέθεσε τα παρακάτω στοιχεία ως παράπονα : «Μπορεί κανείς να καταλάβει τη φρίκη της ζωής των φυλακών από μια επίσκεψη ; Όχι βέβαια, κανείς που δεν τη ζει δεν καταλαβαίνει, νιώθοντας το άγχος, γνωρίζοντας την ανικανότητα, ζώντας με τη μοναξιά. Η φυλακή δεν παρέχει το σωφρονισμό ή εκπαίδευση που χρειάζεται ένας άνθρωπος για να κάνει μια νέα αρχή. Αν οι αρχές των φυλακών επιμένουν να φέρονται στους κρατούμενους ως ζώα φυσικά θα συνεχίζουν και αυτοί να φέρονται ως ζώα. Κρατούμενοι σαν εμένα περιγράφονται ως αθεράπευτα ψυχοπαθείς, ανατρεπτικοί με μόνο σκοπό την καταστροφή. Σας ρωτώ δόθηκε ποτέ η ευκαιρία στους κρατούμενους να συμπεριφερθούν αλλιώς ;»

Σήμερα οι κλειστές φυλακές Πατρών όπως και άλλα παρόμοια ιδρύματα είναι υπερπλήρεις. Εφόσον η φυλάκιση δεν αναμορφώνει ούτε και αποτρέπει γιατί να μην εξεταστούν εναλλακτικές λύσεις προς αντιμετώπιση εγκλημάτων (Morris 1989).

1) Η παρακολούθηση εντός της κοινωνίας. Να θέτονται υπό αστυνομική επιτήρηση. Ήδη ισχύει στην Μεγάλη Βρετανία. Για ελαφρά παραπτώματα θέτονται υπό αστυνομική επιτήρηση, το οποίο σημαίνει πως ο παραβάτης πρέπει να προσέχει την συμπεριφορά του για αρκετό χρονικό διάστημα, και να δίνει αναφορά στις αστυνομικές

αρχές συχνά. Μετά από κάποιο διάστημα η υπόθεση θεωρείται λήξασα.

2) Η χρηματική εγγύηση για προσωρινή αποφυλάκιση. Χρησιμοποιείται συνήθως στις Η.Π.Α. και ο παραβάτης μένει εκτός της φυλακής, με παρακολούθηση, ώσπου να βγει η απόφαση της δίκης.

3) Υποχρεωτική εργασία σε κοινωνικές υπηρεσίες, αντικαθιστώντας έτσι τις ποινές με πρόστιμα προς εργασία ή πληρωμή του παραβάτη προς το θύμα με υπηρεσίες ή χρηματικά ποσά, θεραπευτικές κοινότητες, για να περνούν οι κρατούμενοι λίγο χρόνο εκτός των φυλακών (Van 1996).

2.3. Ελευθερία θρησκειών

Το 1987 οι Ευρωπαϊκοί Κανόνες συμπεριέλαβαν και την θρησκεία. Η συμμετοχή της κοινότητας δίνει έμφαση στην θρησκεία. Οι φυλακές Πατρών έχουν έναν αρκετά μεγάλο αριθμό κρατουμένων της ίδιας θρησκείας, οπότε πρέπει να διορισθούν και εγκριθούν ιερείς αυτής της θρησκείας. Ακόμα και ένας κρατούμενος μόνο να υπήρχε έχει το δικαίωμα να έχει έναν εκπρόσωπο αυτής της θρησκείας.

2.4. Ποινή απέλασης

Συνήθως όσοι Αφρικανοί έχουν καταδικασθεί για κάποιο έγκλημα απελαύνονται εφόσον έχουν εκτίσει την ποινή τους. Η διοίκηση φυλακών αντιμετωπίζει πρόβλημα με αυτούς και είναι ολοφάνερο πως όσοι προορίζονται για απέλαση δεν δικαιούνται άδεια εξόδου. Σημαίνει αυτό πως όλοι οι Αφρικανοί κρατούμενοι, εκτός των

δύο που πήραν άδειες προορίζονται για απέλαση ; Τι μπορούν να κάνουν ν' αποφύγουν την απέλαση ;

Το άρθρο 14 του “Διεθνούς Συνεδρίου Δημοσίων και Πολιτικών Δικαιωμάτων” αναφέρει ρητά πως κανένας που έχει εκτίσει ποινή για κάποιο αδίκημα δεν μπορεί να ξανατιμωρηθεί γι’ αυτό. Η Αυστραλέζικη Επιτροπή Ανθρώπινων Δικαιωμάτων δηλώνει πως η απέλαση θεωρείται δεύτερη ποινή.

Ρυθμίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδόσεων και τα 2 πρωτόκολλα με διμερείς συνθήκες που δηλώνουν ποιοι μπορούν να εκδοθούν, υπήκοοι και αλλοδαποί.

Εφαρμόζεται για εγκληματικές ενέργειες και κατά τους νόμους και των δύο χωρών. Η έκδοση ενός κρατούμενου θα ήταν καλή αντικατάσταση της απέλασης.

“Η Ευρωπαϊκή Βουλή” ήταν το πρώτο σώμα που έδωσε σημασία στην άσκηση εκδόσεων. (βλ. και Παγκόσμια Διακήρυξη Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, 1948).

Χώρες που υπέγραψαν το πρωτόκολλο για την έκδοση

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΕΔΡΙΟ 1957	ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ 1975	ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ 1978
Αυστρία	R	O	R
Κύπρος	R	R	R
Δανία	R	R	R
Φιλανδία	A		A
Γαλλία	R		
Γερμανία	R		
Ελλάδα	R		

Ουγγαρία	R	R	R
Ισλανδία	R		
Ιρλανδία	R		
Ιταλία	R		
Λιχτενστάιν	R		
Λουξεμβούργο	R		
Κάτω Χώρες	R		
Νορβηγία	R		
Πολωνία	R		
Πορτογαλία	R		
Σλοβακία	R		
Ισπανία	R		
Σουηδία	R		
Ελβετία	R		
Τουρκία	R		
Ηνωμένο Βασίλειο (U.K.)	R		

R - Επικύρωση

A - Προσχώρηση

Χώρες που υπέγραψαν το πρωτόκολλο για τη μεταφορά των ποινών

Αυστρία	1983	1987
Μπαχάμες	A	1992
Βέλγιο	1983	1990
Βουλγαρία	-	-
Καναδάς	1983	1985
Κύπρος	1984	1986
Τσεχ. Δημοκρατία	1992	1993

Δανία	1983	1987
Εσθονία	-	-
Φιλανδία	A	1987
Γαλλία	1983	1985
Γερμανία	1983	1992
Ελλάδα	1983	1988
Ουγγαρία	1991	1993
Ισλανδία	1989	1993
Ιρλανδία	1986	-
Ιταλία	1984	1989
Λάτβια	-	-
Λιχτενστάιν	1983	-
Λιθουανία	-	-
Λουξεμβούργο	1983	1988
Μάλτα	1988	1991
Κάτω Χώρες	1983	1988
Νορβηγία	1985	1993
Πολωνία	-	-
Πορτογαλία	1983	1993
Σαν Μαρίνο	-	-
Σλοβακία	1992	1993
Σλοβενία	1993	-
Ισπανία	1983	1985
Σουηδία	1983	1985
Ελβετία	1983	1988

Τουρκία	1985	1988
Η.Β.	1983	1985
Η.Π.Α.	1983	1985

Κεφάλαιο 3 : Γενικό Συμπέρασμα

Η έρευνα στο θέμα των Αφρικανών Κρατουμένων απεικονίζει την αλήθεια στο ότι τα προβλήματα που δεν μπορεί να λύσει η κοινωνία τα κλείνει φυλακή.

Η μεταχείριση των Αφρικανών κρατουμένων στις φυλακές αντικατοπτρίζει προβλήματα που δεν μπορεί να επιλύσει η κοινωνία στο μέγιστο μέρος τους. Ο έλεγχος μετανάστευσης σε μεγάλο σημείο συσχετίζεται με τις υπηρεσίες εφαρμογής του νόμου, που αντιμετωπίζουν 2 αντιφατικά καθήκοντα : (α) την αποτροπή εισαγωγής και απομάκρυνση των λαθρομεταναστών. (β) την εφαρμογή των ανθρώπινων δικαιωμάτων σ' αυτούς που στερούνται την ελευθερία τους.

Τα υπάρχοντα στατιστικά φυλακών δείχνουν το μέγεθος των αλλοδαπών στις φυλακές, και βασίζονται στην εθνικότητα και υπηκοότητα του κρατούμενου ως αλλοδαπός. Δεν εμφανίζουν τους λόγους όμως για τους οποίους βρίσκεται ο κρατούμενος φυλακή. Ωστόσο, στους μη υπηκόους δεν πρέπει να αρνούνται τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων. Οι Αφρικανοί κρατούμενοι θα έπρεπε να προστατεύονται από τις προκαταλήψεις παγκοσμίως γνωστές ως φυλετικές, χρώματος, γλώσσες και θρησκείας.

Υπάρχουν αρκετές αμέλειες στην προστασία των Αφρικανών από την δικαιοσύνη με αποτέλεσμα να καταδικάζονται και να εκτίουν 2 ποινές για ένα αδίκημα.

Έρευνες της μεταχείρισης άλλων μειονοτήτων μας δείχνει πως αντιμετωπίζουν συνεχώς προβλήματα στις φυλακές. Η καταπίεση των

λαθρομεταναστών έχει γίνει πλέον η προτεραιότητα της κυβέρνησης και εκτελείται από τα όργανα του νόμου. Οι Αφρικανοί μένουν υπό κράτηση αναμένοντας την απόφαση της παραμονής ή απέλασής τους.

Η Διοίκηση των φυλακών αντιμετωπίζει διαφορετικά το μεγάλο αριθμό Αφρικανών. Χώρια από τη γλώσσα, τα προβλήματα δεν μπορούν να επιλυθούν με τον ίδιο τρόπο για όλους.

Οι Υπηρεσίες εφαρμογής των νόμων έχουν κατηγορηθεί πως δεν αποτρέπουν τον ρατσισμό και αυτό φαίνεται στην γενική απροθυμία της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει και να εξαλείψει τον ρατσισμό. Η κακομεταχείριση των Αφρικανών στις φυλακές δεν έχει παρουσιαστεί στους οργανισμούς Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Κανένας διεθνής οργανισμός δεν έχει αντιμετωπίσει το θέμα των Αφρικανών κρατούμενων. Αυτό το θέμα απασχολεί πολλά τμήματα της κυβέρνησης (κέντρο αλλοδαπών, κέντρο ελέγχου, δικαιοσύνης και ανθρώπινων δικαιωμάτων) που ακολουθούν διαφορετικό πρωτόκολλο.

Η προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων πάντα εστιαζόταν σε άτομα που δεν είχαν την ελευθερία τους. Πρώτα προσοχή στην κακομεταχείριση των κρατουμένων από το προσωπικό των φυλακών. Οι Αφρικανοί με λίγα λόγια που εκτίουν ποινή μακριά από τις χώρες τους δεν έχουν κανέναν να τους πονέσει και κανένα τρόπο να επικοινωνήσουν με τους δικούς τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- (1) Bonderson V, Ulla 1989 : Κρατούμενοι στην Φυλακή-Κοινωνία
(New Brunswick : Transaction Cop).
- (2) Tomasevski, Catarina 1994 : Αλλοδαπός ή ξένος στην φυλακή.
(Helsenki : European Institute of Crime precention
control).
- (3) Goffman, Erving 1961 : ASYLUMS (BRITAIN : Pelican books)
- (4) Mandela, Nelson 1986 : Αγώνας είναι ζωή μου (London :
IDAF)
- (5) Clememmer, Donald 1958 : Φυλακή Κοινότητα (New York :
Rine hart)
- (6) Green, Edward 1961 : Δικαστική συμπεριφορά στην ποινή
(London : Mac Millan).
- (7) Short, Renne 1979 : Φροντίδα Μακροπρόθεσμων
κρατουμένων. (London : Mac Millan)
- (8) Blauner, Robert 1964 : Αλλοτριώση και ελευθερία (Chicago :
Mini Chicago press).
- (9) Bath, Frederick 1969 : Σύνορα (London : Allen & Unwin).
- (9) Conei, James 1984 : Για το λαό τους Μαύρη Θεολογία και
Μαύρη Εκκλησία. (Braamfontein : Skotaville publishev).
- (10) Kaplan, Harold 1996 : Ψυχιατρική (New York : William &
Wilkims)
- (11) Giddens, Anthony 1995 : Κοινωνιολογία (LIK : POLITY

Press).

- (12) Halle, Robert 1971 : Μαύρη Οικογένεια (New York : Emerson).
- (13) Hall, Edward 1959 : Αμίλητη γλώσσα. (New York : Donb Leday).
- (14) Hartley, E. 1946 : Πρόβλημα στην προκατάληψη (New York : King Crown press).
- (15) Universal Declaration of Human right : December 1948.
- (16) Body of principle for the protection of all persons under any form of detention (UN) (1988).
- (17) European prison rules, (1987).
- (18) Declaration against racism and xenophobia of the European parliament, council and commission, official journal of the European communities (No. c 158/1 of 25-6-1986).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

A. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο. Παρακαλούμε να το συμπληρώσετε με ειλικρίνεια. Τα στοιχεία που θα μας δώσετε θα χρησιμοποιηθούν για στατιστικούς και ερευνητικούς λόγους μόνο.

B. Υπογραμμίστε την απάντηση που θα επιλέξετε, εάν είναι πρόταση.

Γ. Βάλτε σε κύκλο το ναι ή το όχι που θα επιλέξετε ή γράψτε ότι άλλο νομίζετε.

Ευχαριστούμε για τη συνεργασία

---

1. Από ποια χώρα κατάγεστε;

2. Που γεννηθήκατε;

3. Τι ηλικία έχετε;

18-24

25-34

35-44

45-64

64 +

4. Τι σχολείο έχετε τελειώσει;

Δημοτικό

Γυμνάσιο

Λύκειο

Τεχνική σχολή

Ανώτερη εκπαίδευση

Ανώτατη εκπαίδευση

Δεν πήγα σχολείο.

5. Που διαμένετε μόνιμα πριν συλληφθείτε;

6. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

Έγγαμος
Άγαμος
Διαζευγμένος
Χήρος
Σε διάσταση

7. Έχετε παιδιά;

Ναι

Όχι

8. Έχετε συγγενείς στην Ελλάδα;

9. Ποιο είναι το κύριο επάγγελμά σας;

10. Για ποιο αδίκημα βρίσκεστε στη φυλακή;

11. Πόση ποινή σας επιβλήθηκε ;

12. Πόσο μέρος της ποινής έχετε ήδη εκτίσει;

13. Πόσος χρόνος σας απομένει για να απολυθείτε;

14. Έχετε μπει άλλη φορά στη φυλακή;

Ναι

Όχι

15. Αν ναι, σε ποια ηλικία μπήκατε για πρώτη φορά στη φυλακή ;

25. Αν ναι, τι δουλειά κάνετε ;

26. Πόσες μέρες την εβδομάδα εργάζεστε;

1-2 μέρες

3-4

5-6

7

27. Πόσες ώρες την ημέρα;

28. Με ποια ή με ποιες δραστηριότητες περνάει η ώρα σας στη φυλακή;

Με διάβασμα

Με κουβέντα

Με τηλεόραση

Με άθληση

Με εργασία

Άλλο (προσδιορίστε) .....

29. Έχετε ηρεμία όταν βρίσκεστε στο κελί σας για να ασχοληθείτε με κάτι που επιθυμείτε;

Ναι

Όχι

30. Έχετε βρεθεί ποτέ στην ανάγκη να χρησιμοποιήσετε ναρκωτικές ή φαρμακευτικές ουσίες για να ηρεμήσετε και να ξεχάσετε τα προβλήματά σας στη φυλακή;

Σπάνια

Μερικές φορές

Συχνά

Πολλές φορές

Ποτέ

31. Τι ουσίες χρησιμοποιείτε συνήθως;
Χάπια που παίρνω από το γιατρό της φυλακής
Χάπια που παίρνω από μόνος μου
Χασίς
Ηρωίνη
Άλλο (προσδιορίστε) .....

32. Θεωρείτε ότι είναι εύκολη ή προμήθεια και η χρήση ναρκωτικών ουσιών στη φυλακή;

Ναι

Όχι

33. Κάνετε χρήση ναρκωτικών πριν μπείτε στη φυλακή ή εθιστήκατε μετά ;

Πριν

Μετά

34. Σε τι ποσοστό υπολογίζετε περίπου αυτούς που κάνουν χρήση ναρκωτικών στη φυλακή;

0 - 2% ,   3 - 10% ,   11 - 20% ,   21 - 30% ,   30 - 50% ,   50% και άνω

38. Πόσες ώρες την εβδομάδα ξοδεύετε σε αλληλογραφία ;

39. Πιστεύετε ότι στις ελληνικές φυλακές για τους κρατούμενους υπάρχει γενικά :

(μια απάντηση μόνο)

- Πολλή ελευθερία
- Αρκετή ελευθερία
- Έτσι κι έτσι
- Αρκετή πειθαρχία
- Πολλή πειθαρχία

40. Τί σας λείπει περισσότερο μέσα στη φυλακή;

41. Νομίζετε ότι στη φυλακή της Πάτρας οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι σας μεταχειρίζονται δίκαια σε σχέση με τους άλλους κρατούμενους;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

42. Αν όχι, πως σας μεταχειρίζονται;

43. Νομίζετε ότι οι έλληνες κρατούμενοι σας θεωρούν κατώτερους;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

44. Αν ναι, πως σας το δείχνουν;

45. Νομίζετε ότι οι λευκοί αλλοδαποί κρατούμενοι σας θεωρούν κατώτερους;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

46. Αν ναι, με ποιο τρόπο σας το δείχνουν;

47. Δέχεστε βοήθεια από κάποιον, οικονομική ή κοινωνικού χαρακτήρα;

Από τον κοινωνικό λειτουργό

Από κάποιο δικό σας πρόσωπο

Από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους

Από φίλους μέσα στη φυλακή

Από την Αφρικανική Ένωση

Άλλο .....

48. Δέχεστε επισκέψεις στη φυλακή; Από ποιον ;

49. Έχετε πάρει ποτέ άδεια εξόδου;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

50. Αν όχι, γιατί;

51. Πως κρίνετε τους κοινωνικούς λειτουργούς στη φυλακή;

52. Που νομίζετε ότι πάσχει το σύστημα απονομής της δικαιοσύνης στην Ελλάδα;
Έχετε να προτείνετε κάτι;

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ